Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ ҚАМАРИЙ, 1413 ЙИЛ, МУҲАРРАМ, 23-КУН.
ШАМСИЙ, 1412 ЙИЛ. АСАД, 2-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ, 24 ИЮЛЬ, ЖУМА, 142-СОН • 393 • НАРХИ: СОТУВДА 2 СЎМ.

ДАВЛАТ НАЗОРАТИ КОМИТЕТИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати комитети Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар давлат назорати бошқармалари бошлиқларининг икки кунлик семинар-кенгашини ўтказди.

Кенгашда республика Президентининг халқ хўжалигини юксалтириш борасидаги фармонлари қандай бажарилаётганини назорат қилиш, вазирликлар, хўжаликлар ва давлат идоралари фаолиятини қонунда белгилаб қўйилган ҳуқуқ ва вазифалар асосида ўрганиш масалалари муҳокама этилди, давлат ва ижрочилик интизомига риоя этиш муаммолари ҳақида батафсил фикрлашилди.

Давлат назорати комитети раиси М. Мирқосимов кенгаш қатнашчилари эътиборини белгиланган режаларни бажаришда, жумладан, фермер хўжаликлари ишини ташкил этишда жойларда йўл қўйилаётган камчиликларга қаратди.

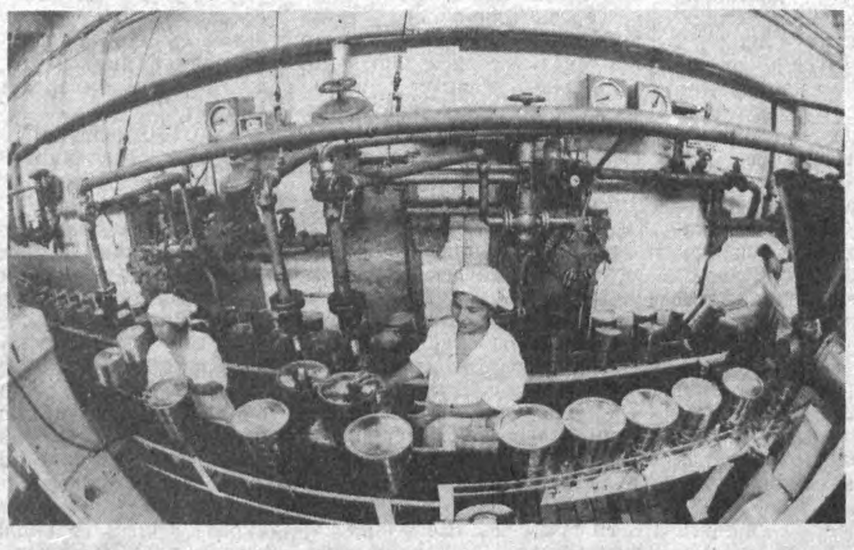

Янгийўл консерва заводи элликка яқин турдаги консерва маҳсулотларини чиқараётир. Ўтган ярим йил мобайнида корхонада 16 миллион 273 минг банка маҳсулот тайёрланди, бу эса белгиланганидан анча кўп.

Режадагидан ортиқча тайёрланган маҳсулотлардан тушган фойданинг бир қисми мевали консерваларни тайёрловчи янги цех қуришга сарфланди. Қолгани эса заводда ижтимоий дастурни амалга оширишга ажратилди. Ҳозирги кунда корхонадаги ишчиларнинг ўртача иш ҳақи 2500 сўмни ташкил этади. Завод қарамоғидаги болалар боғчаси харажатларининг 90 фоизини ўз ҳисобидан тўлайди.

СУРАТЛАРДА: томат ишлаб чиқарадиган цехлар.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИ ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

1992 йил 22 июль куни Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси ҳукумат делегацияларининг амалий учрашуви бўлди.

Россия Федерацияси томонидан музокараларда Россия Федерацияси ҳукумати раисининг ўринбосари А. Н. Шохин, Россия Федерацияси Ҳамдўстликка аъзо бўлган давлатлар билан иқтисодий ҳамкорлик давлат комитетининг раиси В. М. Машиц, Россия федерал миграция хизматининг раҳбари Т. М. Регент, вазирликлар ва идораларнинг бошқа масъул ходимлари қатнашдилар.

Ўзбекистон Республикаси томонидан музокараларда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосарлари Б. С. Ҳамидов, Қ. Ж. Ҳаққулов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат маслаҳатчиси Т. А. Алимов, ташқи ишлар вазири У. А. Абдураззоқов иштирок этдилар.

Россия Федерациясининг ҳукумат делегациясини Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов қабул қилди. Россия ҳукуматининг вакиллари билан батафсил суҳбат чоғида Президентлар Б. Н. Ельцин ва И. А. Каримов 1992 йил 30 майда Москвада имзолаган Россия Федерацияси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги асосий давлатлараро муносабатлар, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома икки давлатнинг ўзаро муносабатларини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиққани зўр мамнуният билан қайд этилди. Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси тенг ҳуқуқли дўстона давлатлар сифатида ўз муносабатларини ривожлантирмоқдалар, бу эса иккала давлат халқларининг туб манфаатларига мос келади.

Томонлар Россия Федерацияси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги давлатлараро муносабатлар, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартномага асосланган битимлар рўйхатини белгилаб олдилар, мазкур ҳужжатларни бир ой муддатда тайёрлаш ва келишиб олиш учун экспертларнинг қўшма ишчи гуруҳларини тузишга қарор қилдилар.

Томонлар Тошкентда Россия элчихонасини таъсис этиш билан боғлиқ масалаларни ҳал қилиш учун яқин вақт ичида музокара олиб боришга келишиб олдилар.

Россия ва Ўзбекистон ҳукумат делегациялари ўртасидаги музокаралар чоғида ўзаро иқтисодий муносабатларни ривожлантириш ва мустаҳкамлаш масалалари батафсил муҳокама қилинди.

Томонлар иқтисодий ислоҳотлар қандай ўтказилаётгани ҳақида бир-бирларига ахборот бердилар ҳамда бу соҳадаги ҳаракатларни бундан кейин ҳам мувофиқлаштириб бориш чоралари ҳақида аҳдлашиб олдилар.

Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси ўртасидаги уч йилда маҳсулотларнинг энг муҳим турларини етказиб беришга доир ҳукуматлараро битимнинг қандай бажарилаётгани муҳокама қилинди. Бир қанча кўрсаткичлар юзасидан икки томонлама маҳсулот етказиб бериш бажарилмаётгани, бу эса иккала давлатнинг иқтисодиётига катта зарар етказаётгани таъкидланди. Томонлар маҳсулот етказиб бериш ҳажмини битимда кўзда тутилган миқдорга етказиш юзасидан шошилинч чоралар кўриш тўғрисида келишиб олдилар.

Умумий сўм зонаси масалалари кўриб чиқилди, Россия Федерацияси ва Ўзбекистон Республикасининг ягона пул-кредит сиёсати тўғрисидаги битимни тайёрлашга қарор қилинди.

Ўзаро манфаатли иқтисодий ҳамкорликни таъминлаш учун Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасида 1992 йилда давлатлараро маҳсулот айирбош қилишга нарх белгилаш тўғрисидаги битимни имзолаш масалалари ҳар томонлама муҳокама қилинди.

1993 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик ҳақидаги икки томонлама битимни тайёрлашни тезлаштиришга қарор қилинди.

Савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги узоқ муддатга мўлжалланган битимни тайёрлаш ишларини амалда ташкил этиш масалалари муҳокама қилинди.

Оролнинг экология тизимини тиклашда ва сув ресурсларидан фойдаланишни яхшилашда ҳамкорлик қилиш масалалари муҳокама қилинди. Шу масала юзасидан битимни тайёрлаш муддатлари тўғрисида келишиб олинди.

Учрашув чоғида икки томонлама муносабатларни мустаҳкамлаш учун муҳим аҳамиятга молик бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Томонлар давлатлараро муносабатлардаги етилган муаммоларни ҳал қилишда ҳукумат делегацияларининг амалий учрашувларини ўтказиш жуда муҳимлигини таъкидладилар ва шу мақсадда бундан буён ҳам ана шундай учрашувларни ўтказиб туриш тўғрисида келишиб олдилар.

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати номидан
Б. ҲАМИДОВ.
1992 йил 22 июль.

Россия Федерацияси ҳукумати номидан
А. ШОХИН.

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЧЕТ ДАВЛАТЛАРДАГИ ДИПЛОМАТИЯ ВАКОЛАТХОНАЛАРИ БОШЛИҚЛАРИНИ ТАЙИНЛАШ ҲАМДА ЧАҚИРИБ ОЛИШ ТАРТИБИ ТУҒРИСИДА

Ушбу қонун Ўзбекистон Республикасининг дипломатия ваколатхоналари бошлиқларини тайинлаш ҳамда чақириб олиш тартибини «Дипломатик муносабатлар тўғрисида»ги 1961 йилдаги Вена Конвенциясига ҳамда бошқа умум эътироф этилган халқаро ҳуқуқий нормалар ва қоидаларга мувофиқ белгилайди.

1-модда.

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатдаги дипломатия ваколатхонасининг бошлиғи Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони билан тайинланади ва чақириб олинади. Бу лавозимга номзодга доир таклифни Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги тегишли идоралар билан келишган ҳолда киритади.

2-модда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти маъқуллаган дипломатия ваколатхонаси бошлиғининг номзодини Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири ваколатхона жойлашган мамлакат Ташқи ишлар вазирлигига (ёзма) тақдим этиб, унинг розилигини (агреман) сўрайди.

3-модда.

Ўзбекистон Республикасининг дипломатия ваколатхонаси бошлиғини тайинлаш ваколатхона жойлашган мамлакатнинг расмий розилиги олинганидан кейин амалга оширилади.

Ваколатхона жойлашган мамлакатдан жавоб олингунча дипломатия ваколатхонаси бошлиғи лавозимига номзод хусусидаги маълумотлар махфий сақланади.

4-модда.

Фавқулодда ва мухтор элчи ёки фавқулодда ва мухтор вакил тайинланган мамлакатга жўнаб кетгунига қадар Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги унга борадиган давлатнинг раҳбарига топширилиши учун Ўзбекистон Республикаси Президенти имзолаган ҳамда Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири имзоси билан тасдиқлаган ишонч ёрлиғини тайёрлайди.

Ўзбекистон Республикасининг ишончли вакилига Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг қабул қилувчи мамлакат Ташқи ишлар вазирлиги номига ёзилган мактуби берилади.

5-модда.

Ўзбекистон Республикасининг дипломатия ваколатхонаси бошлиғи қуйидаги ҳолларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони билан чақириб олинади:

А) дипломатия ваколатхонаси бошлиғи алмаштирилганда;

Б) дипломатия ваколатхонаси бошлиғи номатлуб шахс (персона нон грата) деб эълон қилинганда;

В) давлатлар ўртасидаги дипломатия муносабатлари узилганда;

Г) давлатлар ўртасида уруш ҳолати эълон қилинганда;

Д) давлат халқаро ҳуқуқ субъекти сифатида йўқолганида.

6-модда.

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатия ваколатхоналарининг бошқа аъзолари Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг буйруқлари билан тайинланадилар ва чақириб олинадилар.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 3 июль.

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИГА ЎЗГАРТИШЛАР ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1959 йил 21 майдаги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексига (Ўзбекистон Республикаси Олий Советининг Ведомостлари, 1959 йил, 6, 3-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1. Кодекс қуйидаги мазмунда бўлган 47^2-модда ва ўн учинчи — 1 боб билан тўлдирилсин:

«47^2-модда. Суриштирув идоралари, терговчи, прокурор ва суднинг жараён қатнашчилари ҳамда ўзга шахсларнинг хавфсизлигини таъминлаш чора-тадбирларини кўриш борасидаги вазифалари

Жабрланувчига, гувоҳ ёки ишда қатнашаётган бошқа шахсларга, шунингдек уларнинг оила аъзолари ёки яқин қариндош-уруғларига, ўлдириш, зўрлик қилиш, шахсий мол-мулкини йўқ қилиб ташлаш ёхуд мол-мулкига шикаст етказиш билан ёинки ўзга ғайриқонуний хатти-ҳаракатлар билан таҳдид қилинаётир, дейиш учун етарли маълумотлар мавжуд бўлган тақдирда суриштирув идораси, терговчи, прокурор, суд бу шахсларнинг ҳаёти, саломатлиги, шаъни, қадр-қиммати ва мол-мулкини муҳофаза қилиш, шунингдек айбдорларни аниқлаш ҳамда уларни жавобгарликка тортиш юзасидан чора-тадбирлар кўришлари шарт.

Суд, прокурор, шунингдек терговчи ва суриштирув идораси прокурорнинг розилиги билан милиция идораларига ишда қатнашаётган шахсларнинг ҳаёти, саломатлиги, шаъни, қадр-қиммати ва мол-мулки муҳофаза қилинишини таъминловчи барча чора-тадбирларни кўриш хусусида ёзма равишда топшириқ беришга ҳақлидирлар.

Милиция идораси жиноий ишда хавф остида қолган шахсларга доир мавжуд маълумотлардан, бу хавфнинг эҳтимол тутилган характери, манбалари, жойи, вақти ва бошқа ҳолатлар ҳақида хабардор этилиши лозим».

«ЎН УЧИНЧИ — 1 БОБ

ТЕЛЕФОНЛАР ВА БОШҚА СЎЗЛАШУВ ҚУРИЛМАЛАРИ ОРҚАЛИ ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН СЎЗЛАШУВЛАРНИ ЭШИТИШ

160^1-модда. Сўзлашувни эшитиш учун асослар

Қўзғатилган жиноий иш юзасидан гумон қилинаётган шахснинг, айбланувчининг телефонлар ва бошқа сўзлашув қурилмалари орқали сўзлашувларини эшитиш оқибат-натижада ишга доир муҳим аҳамиятга эга маълумотлар олинади, деб ҳисоблаш учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда прокурорнинг рухсати билан суриштирув идораси ёки терговчининг қарорига биноан ёхуд суднинг ажримига кўра амалга оширилиши мумкин.

Жабрланувчига, гувоҳга, худди шунингдек уларнинг қариндош-уруғлари ва яқин кишиларига нисбатан зўрлик қилиш, таъмагирлик қилиш ёки ўзга ғайриқонуний хатти-ҳаракатлар содир этиш таҳдиди мавжуд бўлган тақдирда ана шу шахсларнинг аризалари ёки ёзма равишда берган розилигига кўра прокурорнинг рухсати билан ёинки суднинг ажримига биноан уларнинг телефонлари ё ўзга сўзлашув қурилмалари орқали олиб борилаётган сўзлашувни эшитиш мумкин.

160^2-модда. Телефон орқали сўзлашувлар ва бошқа хил сўзлашувларни эшитиш тартиби

Терговчи ёки суриштирув идораси сўзлашувларни эшитиши, зарур ҳолларда бу ишга мутахассисни жалб этиши мумкин. Терговчи, суриштирув ўтказаётган шахс, прокурор ва судья топшириқ ёзади. Бу топшириқнома ижро этиш учун ички ишлар идораси ёки миллий хавфсизлик хизматининг сўзлашувларни эшитиш махсус бўлинмаси (хизмати) раҳбарига юборилади.

Эшитилаётган маълумотларнинг характери ва ҳажми, шунингдек сўзлашувларни эшитишнинг бориши ва натижаларини қайд қилиш шакли суриштирув идорасининг, терговчининг, прокурорнинг қарорида ёки суднинг ажримида белгилаб берилади.

Телефон сўзлашувлари ва бошқа сўзлашувлар олти ойдан ортиқ давом этиши мумкин эмас.

Телефонлар ва бошқа сўзлашув қурилмалари орқали олиб борилаётган сўзлашувларни эшитиш ҳамда магнит лентасига овоз ёзиб олишда иштирок этаётганлар ўзларига маълум бўлиб қолган маълумотларни овоза қилганлик учун жавобгар бўлишлари хусусида огоҳлантириладилар.

160^3-модда. Телефон орқали сўзлашув ва бошқа хил сўзлашувларни эшитишнинг фонограммаси ҳамда баёни

Телефонлар ва бошқа сўзлашув қурилмалари орқали олиб борилаётган сўзлашувларни эшитиш чоғида овоз магнит лентасига ёзиб олиниши мумкин. Эшитиш ўтказилганлиги ва магнит лентасига овоз ёзиб олинганлиги тўғрисида баён тузилиб, унда ишга тааллуқли сўзлашувлар фонограммасининг қисқача мазмуни ифода этилади. Фонограмма муҳрланиб, баёнга тикиб қўйилади, унинг ишга тааллуқли бўлмаган қисми эса ҳукм қонуний кучга кирганидан кейин йўқ қилиб юборилади.

Сўзлашув эшитилганлиги ва овоз магнит лентасига ёзиб олинганлигига доир баёнда абонент рақами, сўзлашув эшитилган ва овоз магнит лентасига ёзиб олинган вақт, жой, бу ишларни бажарган шахсларга доир маълумотлар, шунингдек иш учун аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган бошқа маълумотлар акс эттирилади.

Сўзлашув эшитилганлиги ва овоз магнит лентасига ёзиб олинганлигига доир баён ушбу Кодекс 117-моддаси талабларига риоя этилган ҳолда тузилади ва бу ишларни амалга оширган шахслар томонидан имзоланади».

2. 12-модданинг иккинчи қисми қуйидагича таҳрирда баён этилсин:

«Бундан ташқари ўн олти ёшга тўлмаган шахсларнинг жиноятларига доир ишлар бўйича, ишда қатнашаётган шахслар ҳаётининг сир тутиладиган томонлари тўғрисидаги маълумотлар ошкор бўлишининг олдини олиш мақсадида жиноий алоқаларга доир ва бошқа ишлар бўйича, шунингдек жабрланувчи, гувоҳ ҳамда ишда қатнашувчи бошқа шахсларнинг, уларнинг оила аъзолари ёки яқин қариндош-уруғларининг хавфсизлигини таъминлаш манфаатлари талаб қилган ҳолларда суднинг асослантирилган ажримига биноан иш ёпиқ судда кўрилишига йўл қўйилади».

3. 13 ва 14-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«13-модда. Гумон этилаётган шахснинг, айбланувчи ва судланувчининг ҳимоя ҳуқуқи таъминланиши

Гумон этилаётган шахс, айбланувчи ва судланувчи ҳимоя ҳуқуқига эгадир.

Суд, прокурор, терговчи ва суриштирув ўтказаётган шахс гумон этилаётган шахс, айбланувчи ҳамда судланувчига қонунда белгиланган воситалар ва усуллар билан ҳимояланиш имкониятини, шунингдек уларнинг шахсий ва мулкий ҳуқуқлари муҳофаза қилинишини таъминлаб беришлари шарт.

14-модда. Ишнинг ҳолатларини ҳар тарафлама, тўла ва холис текшириш

Суд, прокурор, терговчи ва суриштирув ўтказаётган шахс ишнинг ҳолатлари ҳар тарафлама, тўла ва холис текширилиши учун қонунда назарда тутилган барча чораларни кўришлари, гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ва судланувчининг ҳам айбини очадиган, ҳам уларни оқлайдиган, шунингдек уларнинг жавобгарлигини оғирлаштирадиган ва енгиллаштирадиган ҳолатларни аниқлашлари шарт.

Суд, прокурор, терговчи ва суриштирув ўтказаётган шахс исботлаш вазифасини гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ва судланувчи зиммасига юклаб қўйишга ҳақли эмас.

Гумон қилинаётган шахс, айбланувчи, судланувчи ва ишда қатнашаётган бошқа шахслардан мажбурлаб кўрсатувлар олиш, худди шунингдек зўрлик ишлатиш, таҳдид қилиш ва бошқа ғайриқонуний йўллар билан далил-исбот тўплаш ман этилади».

4. 35-модданинг учинчи ва тўртинчи қисмлари чиқариб ташлансин.

5. 36-модданинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Жабрланувчи шахсан ўзи ёки ўз вакили орқали суд муҳокамасида айбловни қўллаши мумкин».

6. 40-1-модданинг иккинчи қисми «Гумондор» сўзидан кейин, «ҳимоячига эга бўлишга» сўзлари билан тўлдирилсин.

7. 42-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«42-модда. Жиноят судлов ишларини юргизишда ҳимоячининг иштироки

Ҳимоячининг ишда қатнашишига айбнома эълон қилинган пайтдан бошлаб, жиноят содир қилинганликда гумон этилаётган шахс ушланган ёки унга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси айбнома эълон қилингунга қадар қўлланилган тақдирда эса унга ушлаб туриш баёни ёхуд қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ҳақидаги қарор эълон қилинган пайтдан бошлаб, аммо ушланган вақтдан сўнг йигирма тўрт соатдан кечиктирмай йўл қўйилади. Башарти, ушбу муддат ичида гумон этилаётган шахс ёки айбланувчи танлаган ҳимоячи ҳозир бўлишининг имкони топилмаса, суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи ва прокурор гумон этилаётган шахсга ёки айбланувчига бошқа ҳимоячи чақиришни таклиф қилишга ҳақлидирлар ёинки ҳуқуқий маслаҳат идораси орқали уларни ҳимоячи билан таъминлайдилар.

Адвокатларнинг, касаба уюшмалари ва бошқа жамоат ташкилотлари вакилларининг муайян ташкилотлар аъзоларига тааллуқли ишлар юзасидан ҳимоячи сифатида қатнашишларига йўл қўйилади. Суриштирув идораси, терговчи ва судьянинг қарорига ёки суднинг ажримига кўра бошқа шахсларнинг ҳам ҳимоячи сифатида қатнашишларига йўл қўйилади.

Ҳуқуқий маслаҳат идорасининг мудири ёки адвокатлар ҳайъатининг раёсати гумон этилаётган шахсни, айбланувчи ёхуд судланувчини ҳимоя қилиш учун адвокат тайинлашлари шарт. Ҳуқуқий маслаҳат идорасининг мудири ёки адвокатлар ҳайъатининг раёсати, шунингдек ишни юргизаётган суриштирув идораси, дастлабки тергов идораси, прокурор, суд Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда гумон этилаётган шахсни, айбланувчини, судланувчини ҳуқуқий ёрдам ҳақини тўлашдан бутунлай ёки қисман озод қилишга ҳақлидир. Ҳуқуқий маслаҳат идораси мудири ёки адвокатлар ҳайъатининг раёсати ҳақ тўлашдан бундай озод қилишга йўл қўйган тақдирда ҳимоячининг меҳнатига адвокатлар ҳайъати маблағлари ҳисобидан, бошқа ҳолларда давлат ҳисобидан ҳақ тўланади.

Адвокатлар меҳнатига Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси белгилайдиган тартибда ҳақ тўлаш ёки адвокат суриштирувида, дастлабки терговда ва судда тайинлаш асосида қатнашган ҳолларда унинг меҳнатига ҳақ тўлаш учун кетган харажатлар бюджет ҳисобидан амалга оширилади. Бундай ҳолда давлатдан кетган харажатларни қоплаш маҳкумнинг зиммасига юклатилиши мумкин».

8. 43-модданинг биринчи ва иккинчи қисмлари қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Вояга етмаганларнинг, соқовлар, карлар, кўрлар ва жисмоний ёки руҳий нуқсони туфайли ўзининг ҳимоя ҳуқуқини ўзи амалга ошира олмайдиган бошқа шахсларнинг, шунингдек судлов иши юритилаётган тилни билмайдиган шахсларнинг ишлари бўйича суриштирув ва дастлабки тергов ўтказиш, бундай ишларни судда кўриб чиқиш чоғида ҳимоячининг иштирок этиши шарт. Бундай ҳолларда ушбу Кодекснинг 42-моддаси биринчи бандида уқтирилган пайтдан бошлаб ҳимоячининг ишда иштирок этишига йўл қўйилади.

Ўлим жазоси тайинланиши мумкин бўлган жиноятларни содир қилишда айбланаётган шахсларнинг ишлари бўйича айбнома эълон қилинган пайтдан бошлаб ҳимоячининг иштирок этиши шартдир. Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгилаб қўйиладиган бошқа ҳолларда ҳам ҳимоячининг ишда иштирок этиши шарт бўлиши мумкин»;

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИГА ЎЗГАРТИШЛАР ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

учинчи қисмдан «Айбланувчи ҳимоячининг иштирок этиши тўғрисида илтимос қилган ёки» деган сўзлар чиқариб ташлансин.

9. 44, 45 ва 46-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«44-модда. Ҳимоячини таклиф қилиш, тайинлаш ва ўзгартириш

Ҳимоячини гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ва судланувчи томонидан, гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчининг топшириғи ёхуд розилиги билан уларнинг қонуний вакиллари, қариндош-уруғлари ёки бошқа шахслар томонидан таклиф қилинади.

Гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчининг илтимосига биноан ҳимоячининг қатнашуви суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи ёки суд томонидан таъминланади.

Гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчи танлаган ҳимоячининг узоқ вақт ишда иштирок этиш имкони бўлмаса, суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи ва суд гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчига бошқа ҳимоячи чақиришни таклиф қилишга ёхуд гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчига ҳуқуқий маслаҳат идораси орқали ҳимоячи тайинлашга ҳақлидирлар.

Башарти, гумон қилинаётган шахслар, айбланувчи ёки судланувчилар икки нафар ва ундан ортиқ бўлиб, улардан бирини ҳимоя қилиш манфаатлари иккинчисини ҳимоя қилиш манфаатларига зид келса, айни бир шахс юқорида уқтирилган шахслардан икки нафари ёки ундан ортиғининг ҳимоячиси бўла олмайди.

45-модда. Ҳимоячидан воз кечиш

Гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчи иш юритилаётган исталган вақтда ҳимоячидан воз кечишга ҳақлидир. Бундай воз кечишга фақат гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчининг ташаббуси билангина йўл қўйилади ва у давлат ёки жамоат қораловчисининг, шунингдек бошқа гумон қилинаётган шахслар, айбланувчилар ва судланувчилар ҳимоячиларининг ишда қатнашишига тўсқинлик қилмайди.

Ушбу Кодекснинг 43-моддасига мувофиқ ҳимоячининг қатнашиши шарт бўлган ҳолларда ҳимоячидан воз кечиш истаги қондирилмайди.

46-модда. Ҳимоячининг мажбуриятлари ва ҳуқуқлари

Ҳимоячи гумон этилаётган шахсни, айбланувчи ёки судловчини оқлайдиган, уларнинг жавобгарлигини камайтирадиган ҳолатларни аниқлаш мақсадида ҳимоя қилишнинг қонунда кўрсатилган барча воситалари ва усулларидан фойдаланиши ҳамда уларга зарур юридик ёрдам кўрсатиши шарт.

Ҳимоячи ишда қатнашишга рухсат этилган вақтдан бошлаб: айбнома эълон қилинаётган чоғда иштирок этишга, гумон этилаётган шахс ёки айбланувчини сўроқ қилишга, шунингдек улар иштирокида ўтказиладиган бошқа тергов ҳаракатлари вақтида қатнашишга; ишга доир барча материаллар билан танишиш ҳамда улардан зарур маълумотларни кўчириб олишга; суд терговида қатнашишга; далил-исботларни тақдим этишга; илтимосларни баён этишга; раддиялар беришга; суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари юзасидан шикоят қилишга ҳақлидир. Ҳимоячи ишда қатнашишга рухсат этилган вақтдан бошлаб ушланган шахс ёки қамоқда сақланаётган гумон этилаётган шахс ёхуд айбланувчи билан истаганча ва давомийлиги чекланмаган ҳолда танҳоликда учрашишга ҳақлидир.

Тергов ҳаракатлари олиб борилаётганда иштирок этаётган ҳимоячи сўроқ қилинаётган шахсга саволлар беришга, тергов баёнидаги ёзувларнинг нотўғрилиги ёки тўлиқ эмаслиги юзасидан ёзма фикр-мулоҳазалар билдиришга ҳақлидир.

Ҳимоячи ҳимояни амалга ошириш муносабати билан ўзига маълум қилинган маълумотларни ошкор этишга ҳақли эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонунларида ҳимоячининг бошқа ҳуқуқлари ҳам назарда тутилиши мумкин.

Адвокат гумон этилаётган шахсни, айбланувчини ёки судланувчини ҳимоя қилиш бўйича ўз зиммасига олган вазифадан воз кечишга ҳақли эмас».

10. 50-модданинг иккинчи қисми «тергов ва суд ҳаракатларининг протоколлари» сўзларидан сўнг «видеоёзувлар, кинофото, суратлар ва магнит лентаси ёзувларидан иборат материаллар» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

11. 54-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Гувоҳ узрли сабабларсиз келмаса, суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи, прокурор ва суд уни мажбурий равишда олиб келтиришга ҳақлидир. Гувоҳ қасддан судда ҳозир бўлишдан бош тортгани тақдирда, суд бундай шахсларга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қонунларда назарда тутилган тартиб ва миқдорларда маъмурий жазо белгилаши ҳам мумкин».

12. 78-модданинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи, прокурор, суд эҳтиёт чораси сифатида ҳибсга олиш танланганлиги тўғрисида гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ва судланувчининг иш жойига, ўқиш жойига, оиласига ёки яқин қариндош-уруғларидан бирига зудлик билан маълум қилади. Ҳибсга олиш тўғрисидаги қарор ёки ажрим қамоқ жойига жўнатилади. Башарти, гумон қилинаётган шахс, айбланувчи ёки судланувчи хорижий давлат фуқароси бўлса, қарор ёки ажрим Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигига ҳам юборилади».

13. 98-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Суриштирув идоралари зиммасига жиноят аломатларини ва жиноятни содир этган шахсларни топиш, ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ текшириб чиқилганидан сўнг жиноий иш юзасидан исбот сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган ҳақиқий маълумотларни аниқлаш мақсадида зарур оператив-қидирув чораларини кўриш, шу жумладан видеоёзувлар, кинофото, суратлар ва овоз ёзиш воситаларидан фойдаланган ҳолда оператив-қидирув чораларини кўриш вазифаси юклатилади».

14. 99-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Жиноятнинг мавжуд аломатларига кўра дастлабки тергов ўтказилиши шарт бўлса, суриштирув идораси жиноий иш қўзғайди ва ушбу Кодексга амал қилган ҳолда жиноят аломатларини аниқлаш ҳамда мустаҳкамлаш юзасидан; кўздан кечириш, тинтув ўтказиш, ишга дахлдор нарсаларни олиб қўйиш, телефон орқали ва бошқа хил сўзлашувларни эшитиш, мол-мулкини хатлаш, гумон қилинаётган шахсларни гувоҳлантириш, ушлаш ва сўроқ қилиш, жабрланувчи ва гувоҳларни сўроқ қилишдан иборат кечиктириб бўлмайдиган тергов ҳаракатларини амалга оширади, зарур ҳолларда эса экспертиза тайинлайди».

15. 100-моддада:

учинчи қисмдан «ишдаги материаллар билан уларни таништирмайди» деган сўзлар чиқариб ташлансин;

тўртинчи қисм чиқариб ташлансин.

16. 113-модданинг бешинчи қисмидаги «жабрланувчига, гражданлик даъвогари ва гражданлик жавобгарига», деган сўзлар «шунингдек жабрланувчига, гражданлик даъвогарига, гражданлик жавобгари ва уларнинг вакилларига» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

17. 115-модданинг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларидаги «терговчи» сўзи «суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

18. 117-модданинг олтинчи қисми «фонограммалар» деган сўздан кейин «видеоёзувлар» деган сўз билан тўлдирилсин.

19. 176-модданинг тўртинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Иш тўхтатилганлиги тўғрисида айбланувчига, жабрланувчига, гражданлик даъвогарига, гражданлик жавобгарига ва уларнинг вакилларига тўхтатиш важлари кўрсатилган ҳамда уларга иш материаллари билан танишиш ҳуқуқи тушунтирилган ҳолда ёзма равишда маълум қилинади».

20. 178-модданинг номи ва биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«178-модда. Жабрланувчи, гражданлик даъвогари, гражданлик жавобгари ва уларнинг вакилларини ишга тааллуқли барча материаллар билан таништириш

Тергов ниҳоясига етказилиб, тўпланган далиллар айблов хулосаси тузиш учун етарли деб топгач, терговчи бу ҳақда жабрланувчига, гражданлик даъвогарига, гражданлик жавобгарига ва уларнинг вакилларига маълум қилиши, айни вақтда уларга ишга доир барча материаллар билан танишиш, худди шунингдек дастлабки терговни тўлдириш тўғрисида илтимоснома билан ариза бериш ҳуқуқига эга эканликларини тушунтириши шарт. Шундан сўнг уларнинг ҳар бирига ишга доир барча материаллар тикилган ва рақамланган ҳолда танишиб чиқиш учун тақдим этилиб, бу хусусда баён тузилади. Жабрланувчи, гражданлик даъвогари, гражданлик жавобгари ва уларнинг вакиллари ишга доир материаллар билан танишиш чоғида ундан зарур маълумотларни кўчириб олишга ҳақлидирлар. Башарти, дастлабки тергов ўтказиш чоғида видеоёзув олиб борилган, кинога олинган ёки овоз магнит лентасига ёзиб олинган бўлса, бу воситалар юқорида уқтириб ўтилган шахсларнинг илтимосига кўра намойиш этилиши ёки эшиттирилиши мумкин»;

иккинчи қисм чиқариб ташлансин. Шу муносабат билан учинчи ва тўртинчи қисмлар тегишинча иккинчи ва учинчи қисмлар деб ҳисоблансин.

21. 179-моддада:

иккинчи қисм қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Ушбу Кодекснинг қоидалари бўйича ҳимоячининг иштирок этиши шарт бўлган ҳолларда, шунингдек ушбу Кодекснинг 42-моддасида назарда тутилган ҳолларда терговчи ишга доир барча материалларни айбланувчига ва айни бир вақтда ҳимоячига кўрсатади. Ҳимоячи ҳозир бўлмаган тақдирда тергов иши юргизишга доир материалларни кўрсатиш кечиктирилиши лозим, бироқ кечиктириш муддати беш суткадан ошмаслиги керак. Бу муддат ичида айбланувчи танлаган ҳимоячининг ҳозир бўлиш имкони топилмаса, терговчи бошқа ҳимоячини чақириш чорасини кўради»;

учинчи қисмидаги «киносъёмка» ёки «овоз ёзиш» деган сўзлар «видеоёзувлар, киносёмка ёки овоз ёзиш» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

22. 180-модданинг 7-бандидан «терговчининг рухсати билан» деган сўзлар чиқариб ташлансин.

23. 182-моддада:

учинчи қисмидаги «қўшимча тергов ҳаракатларини ўтказиш вақтида ҳимоячи иштирок қилаётган бўлса, у гувоҳга, жабрланувчига, экспертга ва айбланувчига терговчи орқали саволлар беришга» деган сўзлар «қўшимча тергов ҳаракатларини ўтказиш вақтида иштирок қилаётган ҳимоячи гувоҳ, жабрланувчи, эксперт ва айбланувчига саволлар беришга» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

тўртинчи қисмидаги «гражданлик даъвогарини ва гражданлик жавобгарини» деган сўзлар «гражданлик даъвогари, гражданлик жавобгари ва уларнинг вакилларини» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

24. 221-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Айблов хулосасининг кўчирма нусхаси ва судга чақирув қоғози судланувчига, шунингдек жабрланувчига ёки унинг вакилига топширилади. Агар ишни судга ошириш тўғрисидаги масалани ҳал этиш чоғида айблов ёки эҳтиёт чораси, ёхуд судга чақирилиши лозим бўлган шахсларнинг рўйхати ўзгартирилган бўлса, судланувчига, шунингдек жабрланувчи ёки унинг вакилига суд чиқарган тегишли ажримнинг ёки судья қарорининг кўчирма нусхалари ҳам топширилади».

25. 249-модда қуйидаги мазмунли бешинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Гражданлик даъвогари ёки гражданлик жавобгари қасддан судда ҳозир бўлишдан бош тортгани тақдирда суд бундай шахсларга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қонунларда назарда тутилган тартиб ва миқдорларда маъмурий жазо белгилаши мумкин».

26. 250-модда қуйидаги мазмунли учинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Жабрланувчи қасддан судда ҳозир бўлишдан бош тортгани тақдирда, у маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қонунларда назарда тутилган тартиб ва миқдорларда жавобгар бўлади».

27. 254-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Гувоҳ, эксперт ёки мутахассис узрли сабабларсиз ҳозир бўлмаса, суд уларни мажбурий равишда олиб келиш ҳақида ажрим чиқаришга ҳақлидир. Гувоҳ, эксперт ёки мутахассис қасддан судда ҳозир бўлишдан бош тортган тақдирда суд уларга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қонунларда назарда тутилган тартиб ва миқдорларда маъмурий жазо белгилаши ҳам мумкин».

28. 256-модданинг номи ва биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«256-модда. Жабрланувчи, гражданлик даъвогари, гражданлик жавобгари ва уларнинг вакилларига ўз ҳуқуқларини тушунтириш

Раислик қилувчи жабрланувчи, гражданлик даъвогари, гражданлик жавобгари ва уларнинг вакилларига ушбу Кодекснинг 36—38-моддаларида назарда тутилган ўз ҳуқуқларини тушунтириб беради».

29. 276-моддада:

биринчи қисм қуйидагича таҳрирда баён этилсин:

«Судлов тергови тугаганидан сўнг суд судлов музокараларига ўтади. Судлов музокаралари ишда қатнашаётган давлат ва жамоат қораловчиларининг, шунингдек жабрланувчи, гражданлик даъвогари, гражданлик жавобгари ёки улар вакилларининг, жамоат ҳимоячисининг, ҳимоячи ёки агар ҳимоячи суд мажлисида қатнашмаётган бўлса, судланувчининг нутқларидан иборат бўлади. Давлат ва жамоат қораловчиларининг сўзга чиқиш навбатини уларнинг фикрларини ҳисобга олган ҳолда суд белгилайди. Жамоат ҳимоячисининг сўзга чиқиш навбати ҳам худди шу тарзда белгиланади»;

иккинчи ва учинчи қисмлар чиқариб ташлансин. Шу муносабат билан тўртинчи, бешинчи, олтинчи ва еттинчи қисмлар тегишинча иккинчи, учинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмлар деб ҳисоблансин.

30. 332-модда биринчи қисмининг биринчи банди «жабрланувчи» деган сўздан кейин «ва унинг вакили» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

31. 413-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Жиноят содир этганликда гумон қилиниб ушланган шахслар, қуйидаги ҳуқуқларга эгалар:

ўзларининг нимада гумон қилинаётганликларини билиш;

ушбу Кодекс 43-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган ҳолларда ҳимоячи таклиф этилишини талаб қилиш;

исботлар тақдим этиш;

ушлашнинг қай даражада тўғри эканлигини текширишни прокурордан талаб қилиш. Ушланганларни сақлаш жойи маъмурияти баён қилинган талаб ҳақида прокурорга дарҳол маълум қилади;

суриштирув ўтказаётган шахс, терговчи ёки прокурорнинг хатти-ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоят қилиш, тушунтиришлар бериш, илтимос қилиш ва рад этиш;

ушбу Кодекснинг 416-моддасида белгиланган тартибда давлат идораларига, жамоат ташкилотлари ва мансабдор шахсларга шикоят ҳамда аризалар билан мурожаат қилиш;

ўз кийим-кечаги ва пойафзалидан, шунингдек бошқа зарур ашё ва буюмлардан фойдаланиш, бундай ашё ва буюмлар рўйхати ушланганларни сақлаш жойларининг ички тартиб қоидаларида белгилаб қўйилади».

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 3 июль.

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

ГУВОҲЛАР, ЖАБРЛАНУВЧИЛАР, ЭКСПЕРТЛАР, МУТАХАССИСЛАР, ТАРЖИМОНЛАР ВА ХОЛИСЛАРНИНГ ҚИЛГАН ХАРАЖАТЛАРИНИ ТЎЛАШ ТАРТИБИ ВА МИҚДОРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Суриштирув органига, терговчи, прокурор ҳузурига ёки судга чақириладиган гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва холисларга ўз турар жойидан шу чақирилган ерга келиш ва бу ердан қайтиб кетиш харажатлари корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ходимларига хизмат сафарига бориш ва қайтиш харажатларини қоплаш учун белгиланган тартибда тўланади.

2. Гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва холислар ўзларининг доимий яшаш жойларидан ташқаридаги суриштирув органига, терговчи, прокурор ҳузурига ёки судга чақирилганда ва улар шу чақирилган жойда бир суткадан ортиқ туришлари лозим бўлганда, уларга турар жой биносини ижарага олганлик учун қилинган харажатлар ва суткалик харажатлар, шунингдек хизмат сафари билан боғлиқ қўшимча харажатлар корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ходимларининг хизмат сафари билан боғлиқ бўлган харажатларни қоплаш учун белгиланган тартибда ва миқдорда тўланади.

3. Экспертлар, мутахассислар бажарган иш учун соатига беш сўмдан ўн сўмгача миқдорда ҳақ тўланади. Алоҳида ҳолларда, экспертизага юқори малакали мутахассислар жалб қилинган тақдирда, экспертиза учун тўланадиган ҳақнинг миқдори эксперт ва мутахассиснинг ўзи билан келишиб туриб юқорида кўрсатилган нормадан ошиқча белгиланиши мумкин, лекин бу миқдор соатига ўн беш сўмдан ортиқ бўлмаслиги лозим.

4. Таржимонлар ёзма таржимага ҳар 1000 босма (қўлёзма) белги учун ўн сўм миқдорида ҳақ оладилар.

Суд мажлисларида ёки суриштирув органлари ва дастлабки тергов органлари ўтказадиган сўроқларда таржимон сифатида қатнашганлик учун таржимонлар соатига уч сўмдан ҳақ оладилар.

5. Экспертлар, мутахассислар ва таржимонлар бажарган ишлари учун суриштирув ёки дастлабки тергов органларининг қарорига ёхуд суднинг ажримига биноан ҳақ оладилар.

Бу ҳақнинг миқдори эксперт, мутахассис ёки таржимонни чақирган идора томонидан уларнинг малакаси ва ишнинг мураккаблиги, шунингдек бажарилган иш учун сарфланган вақтни ҳисобга олиб белгиланади.

6. Ушбу Қонунда кўрсатилган барча пуллар чақирувчи орган томонидан: жиноий ишлар бўйича — смета бўйича махсус ажратиладиган маблағлар ҳисобидан фуқаролик ишлари бўйича эса — тарафлар берадиган пуллар ҳисобидан тўланади, тарафлар иш юзасидан қилинадиган харажатларни тўлашдан озод этилган ҳоллар бундан мустаснодир. Бундай ҳолларда пуллар смета бўйича ажратиладиган маблағлар ҳисобидан тўланади.

7. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 86-моддасига мувофиқ гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва холисларга тўланадиган маблағлар жиноий ишлар бўйича суд харажатларига қўшилади ва Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 87-моддасида белгиланган тартибда ундириб олинади.

Суд томонидан ундириб олинган суд харажатлари республика бюджетига тушади.

8. Гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва холисларга ҳақ уларни чақирган орган томонидан бу шахслар ўз вазифаларини бажариб бўлганларидан кейин, тегишли пуллар иш юзасидан қилинган харажатлар тарзида ёки ҳукм этилганлардан суд харажатлари тарзида ташқаридан олинган ва ундириб олинган ёки олинмаганлигидан қатъий назар дарҳол тўланиши керак.

9. Суриштирув органига, терговчи, прокурор ҳузурига ёки судга гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва холислар сифатида чақириладиган ҳарбий хизматчиларнинг харажатларини (йўлкира ҳақи, суткалик ҳақ ва квартира ҳақи) суд ҳарбий қисмларининг талабига биноан ва ҳарбий хизматчиларнинг пул таъминоти тўғрисидаги Низомда белгиланган нормалар бўйича тўлайди.

10. Ушбу Қонун хизмат топшириғи сифатида ўз вазифаларини бажарадиган экспертлар, мутахассислар ва таржимонларга тааллуқли эмас.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 3 июль.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

«ГУВОҲЛАР, ЖАБРЛАНУВЧИЛАР, ЭКСПЕРТЛАР, МУТАХАССИСЛАР, ТАРЖИМОНЛАР ВА ХОЛИСЛАРНИНГ ҚИЛГАН ХАРАЖАТЛАРИНИ ТЎЛАШ ТАРТИБИ ВА МИҚДОРЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. «Гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва холисларнинг қилган харажатларини тўлаш тартиби ва миқдорлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни 1992 йил 1 августдан кучга киритилсин.

2. Қуйидагилар ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин:

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг «Гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, таржимонлар ва холисларнинг қилган харажатларини тўлаш тартиби ва миқдорлари тўғрисида»ги 1963 йил 4 февралдаги Фармони (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1963 йил, 4, 9-модда);

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати 1967 йил 25 январда қабул қилган «Гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, таржимонлар ва холисларнинг қилган харажатларини тўлаш тартиби ва миқдорлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати Фармонига қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Фармон. (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1967, 1, 9-модда).

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 3 июль.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг қарори

ИЛМ-ФАННИ РИВОЖЛАНТИРИШНИ ВА ИННОВАЦИЯ ФАОЛИЯТИНИ ДАВЛАТ ЙЎЛИ БИЛАН ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Илм-фанни ва инновация фаолиятини ривожлантиришни давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш тўғрисида»ги 1992 йил 8 июль Фармонини бажариш мақсадида ва илмий-техникавий салоҳиятни мустаҳкамлашга, илмий тадқиқотларни ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг йирик муаммоларини ҳал этишга қаратишга, инновация фаолиятини кучайтиришга муҳим аҳамият бериб, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фанлар академияси олимлари билан учрашуви чоғида белгиланган вазифаларни амалга ошириш мақсадида Вазирлар маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Фан ва техника давлат комитети Молия вазирлиги ва Давлат бош солиқ бошқармаси билан биргаликда қўшимча қийматга солинадиган солиқдан озод этилиши лозим бўлган янгиликлар ҳамда хўжалик шартномалари асосидаги илмий тадқиқотлар ишларининг турларини шу йил 1 сентябргача белгиласин ва тасдиқласин, шундан кейин 1995 йилгача ҳар йили ана шундай ишлар аниқлансин ва тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Фан ва техника давлат комитети Фанлар академияси, тармоқ академиялари, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Ўзбекистон Тараққиёт истиқболларини белгилаш комитети билан биргаликда икки ой муддатда фан ва техникани ривожлантиришнинг устивор йўналишлари рўйхатини ҳамда давлат илмий-техникавий дастурларини улар амалга оширилиши учун масъул бўлган бош ташкилотларни белгилаган ҳолда ишлаб чиқсин ва ҳукумат тасдиқлаши учун тақдим этсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Фан ва техника давлат комитети, Фанлар академияси ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги:

фан ва техниканинг устивор йўналишларига доир номзодлар ва докторлар тайёрлашнинг истиқболга мўлжалланган дастурини ишлаб чиқсинлар;

ёшлар орасидан камида 20 нафар истеъдодли олимлар ҳар йили тажриба орттириш учун хорижий марказларга юборилишини таъминласинлар.

4. Ўзбекистон Тараққиёт истиқболларини белгилаш комитети, Молия вазирлиги олимларнинг хорижий марказларда тажриба орттиришига зарур валюта маблағлари ажратишни ва уларни сўм билан қоплашни кўзда тутсинлар.

5. Фан ва техника давлат комитети тармоқ вазирликлари ва концернлари билан биргаликда уч ой муддат ичида тугалланган илмий ишланмаларни таҳлил қилиб, уларни амалга оширишга доир таклифларни киритсин.

6. Фанлар академияси Фан ва техника давлат комитети, тармоқ академиялари ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан биргаликда икки ой муддатда Фанлар академиясининг бўлинмалари негизида илмий ишланмаларни ички ва ташқи бозорда реклама қилиш ва сотиш мақсадида бундай ишланмаларнинг республика инновация— тижорат кўргазма марказини ташкил этсин.

7. Фан ва техника давлат комитети Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, Фанлар академияси, тармоқ академиялари ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан биргаликда уч ой муддатда халқаро илмий-техникавий ҳамкорлик дастури ишлаб чиқилишини таъминласинлар. Бу дастурда:

илмий-техникавий тадқиқотлар ва ишланмаларни ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилиш, уларнинг рақобатбардошлигини ошириш, лицензиялар ва патентларни сотиш ҳажмини кўпайтириш, Ўзбекистон олимларининг ютуқларини чет элларда кенг реклама қилиш чоралари;

Ўзбекистон олимларининг илғор технологиялар ва илмий ишланмалар негизида қўшма корхоналар, венчур компаниялар (иқтисодиётнинг илмий тадқиқот, инженерлик ишланмалари, янгиликларни яратиш ва жорий этишга ихтисослашган илм-фандан кўп фойдаланадиган тармоқларидаги кичик корхоналар — **ред. изоҳи**), илм-фан янгиликлари дастури ва лойиҳаларини яратиши кўзда тутилсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси:

ғўза ва бошқа экинлар ген-инженерия биотехнологияси соҳасидаги ишларни ривожлантирсин. («Генинмар» дастури). Бунинг учун бир ой муддатда фитопотология институти ва унинг бўлинмаларини, шу жумладан Сирдарё таянч пунктини (мавжуд илмий-ишлаб чиқариш ва ижтимоий базасини) академик О. С. Содиқов номидаги биоорганик химия институтининг ген-инженерия биотехнология лабораторияси билан бирлаштириб, генетика институтини ташкил этсин;

Биоорганик химия институтининг тажриба-экспериментал базасида госсипол асосида феромонлар ва шифобахш дориворлар ишлаб чиқаришни кўпайтирсин;

шифобахш дориворлар хиллари кўпайтирилиб, уларни ишлаб чиқариш ҳажмини оширсин, 1992 йилда қанд лавлагини қайта ишлашнинг чиқитсиз технологиясини ҳамда ўсимлик моддалари химияси институтининг тажриба-экспериментал базасида стевия ўсимлигининг пояси ва баргларидан қанд-шакар ўрнини босадиган моддани ишлаб чиқариш технологиясини ишлаб чиқсин ва ўзлаштирсин.

9. 1992 йилда Фанлар академиясига 9-бандда кўрсатилган ишлар учун Вазирлар маҳкамасининг валюта жамғармасидан 1,75 миллион АҚШ доллари миқдорида маблағ ажратилсин, шундан 1,2 миллион доллари ўсимлик моддалари химияси институтига, 0,25 миллион доллари генетика институтига, шунингдек 0,3 миллион доллари хорижий адабиётларни сотиб олиш ҳамда халқаро илмий уюшмаларда иштирок этиш учун ажратилсин.

10. Молия вазирлиги 1992 йилда Фанлар академиясига шифобахш дориворлар ишлаб чиқариш ҳажмини кенгайтириш, технологияларни ишлаб чиқиш ва ўзлаштириш, шунингдек ажратилаётган валютани сўм билан қоплаш учун Вазирлар маҳкамасининг захира жамғармасидан 17,63 миллион сўм миқдорида маблағ ажратсин, шу жумладан ўсимлик моддалари химияси институтига 14,39 миллион сўм, биоорганик химия институтига 2,3 миллион сўм ва генетика институтига 0,43 миллион сўм ажратсин.

11. Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги шифобахш дориворларни ва республика илмий-тадқиқот муассасаларининг фан билан боғлиқ маҳсулотларини чет мамлакатларга сотиш имкониятларини, шунингдек бундай маҳсулотларни ишлаб чиқариш учун қўшма корхоналар барпо этиш имкониятларини ўргансин.

12. Ушбу қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Бош вазир ўринбосари М. Қ. Қорабоев зиммасига юклансин.

Вазирлар маҳкамасининг раиси И. КАРИМОВ.

ХИЁНАТ

ЁКИ «ЎЗБЕКЛАР ИШИ»НИНГ БОШ ҲОМИЙСИ ҲАҚИДА

ТАРИХНИНГ СЎНГГИ етмиш йилида заҳматкаш халқимиз оғир кунларни бошидан кечирди, мустамлакачилик зулми остида ўзининг бой маданий меросини сақлаб қолиш, она тилини йўқотмаслик йўлида мислсиз қурбонлар берилди. Ана шу заминда дунёга келган маданият санъат арбоблари, давлат раҳбарларининг аксарияти Ўзбекистоннинг миллий давлат бўлиб таркиб топишида ўз халқига фидойи бўлдилар, мозийда сўнмас из қолдирдилар. Лекин худди шу етмиш йиллик зиддиятлардан иборат даврда жумҳуриятни бошқарган арбобларнинг ҳаммаси ҳам халқимиз ишончини оқлаб, ўз юртининг асл фарзандлари деган шарафли номга муяссар бўлишди, деб бўлмайди. Уларнинг баъзилари ўз инсоний фазилатлари пастлиги, миллий ғурури йўқлиги, мансабпарастлиги, худбинлиги, айш-ишратга берилганлиги оқибатида мустамлакачилар қўлида қўғирчоқ бўлди, айримлари эса шуҳратпарастлиги, калтабинлиги, қўрқоқлиги туфайли ўз элига чексиз иснод келтирди.

Бу ерда гап халқимиз шаънига доғ туширган, Ўзбекистонга ва унинг халқи манфаатларига хиёнат қилган Рафиқ Нишонов ва унинг ҳомийлари устида бораётир. Бу «зот» жумҳурият тепасида турган даврда халқимизга мислсиз моддий ва маънавий зарар етказилдики, улар ҳанузгача, афсуски, кўпчиликка маълум эмас.

Бизда ўтган ишга—саловат, деган нақл бор. Лекин, халқимиз Рафиқ Нишонов Фарғона, Бўка, Паркентда бўлиб ўтган нохуш ва қонли воқеалар учун, унинг Гдлян ва Ивановлар билан тил бириктириб, атайин ўйлаб топилган «ўзбеклар иши», «пахта иши» учун қонун олдида жавоб бериши талабини қўяётганлиги тасодифий ҳодиса эмас.

Босқинчилик, зўравонликка асосланган собиқ мафкуранинг мунофиқ тарғиботчилари оқни қора, хаёлига келган бебурд афсоналарни ҳақиқат деб билиб, Ўзбекистонни гўё мафия босиб кетган, эсини таниган боладан тортиб, то етмиш яшар қариягача ўғри, муттаҳам ва фирибгар, деб бутун дунёга жар солдилар.

Мана шундай ғайриқонуний, умуминсоний қадриятлардан нарида бўлган сиёсатни қарам жумҳуриятларда зўрлаб тарқатиш учун, яъни собиқ КПСС Марказий Комитети ўзининг ғаразли манфаатларини амалга ошириш, мамлакатда юзага келган ижтимоий масалалардан халқларни чалғитиш йўлида ҳар хил ҳийла-найрангларни ишга солганлиги ҳаммага маълум. Шу тариқа «ўзбеклар иши», «пахта иши» собиқ марказда ғаразли мақсадлар учун атайин ўйлаб топилган эди. Бу машъум ишда марказчиларга лаганбардор, иккиюзламачи, итоатгўй, шахсий манфаати йўлида ҳар қандай йўлдан қайтмайдиган раҳбар керак бўлиб қолган эди. Ана шундай одам ҳам бор эди. Бу шахс ўз вазифасини уддалай олмаганлиги ва аҳлоқий бузуқлиги учун мажбуран бошқа ишга ўтказилган, бир ёқлама устамон Рафиқ Нишонов бўлиб чиқди. У тез орада марказдаги юқори мартабали шахслар ҳомийлигида ва уларнинг бевосита иштирокида республика Ташқи ишлар министри этиб тайинланди.

Келинг, далил-исботларга мурожаат қилайлик. Собиқ КПСС Марказий Комитети ва СССР ҳукумати Ш. Рашидовнинг номини абадийлаштириш тўғрисидаги қарорини бекор қилишга оид ҳужжат олинганлиги муносабати билан 1986 йил июнь ойида вазирликлар, идоралар, раҳбарлар, аппарат ходимлари тўпланишди. Министрлар Советининг Раиси Ғ. Қодиров мазкур қарорни ўқиб эшиттирди. Сўнгра сўзга чиқувчилар борми, деб сўралганида залда ўтирган 700 га яқин киши ичида биргина шахс қўл кўтарди. Бу — Рафиқ Нишонов бўлиб, у шундай деган эди: **«Шароф Рашидовчилик» фитначилик ва таҳқирликнинг, мунофиқлик ва товламачиликнинг, виждонсизлик ва порахўрлик, мақтанчоқликнинг, зўрлаб мукофот олишнинг синоними бўлиб қолди. Ш. Рашидовнинг иши билан сўзи бир-бирига тўғри келмасди. У одамнинг дилида нима борлигини билиб бўлмасди, унинг ўйи бошқа-ю, иши бошқа эди.** (Наҳотки, йиғилиш иштирокчиларидан ҳеч ким Нишоновга эътироз билдириб, хўш Рашидовнинг дилини билмай туриб, унинг ўйи ва иши бошқа эканлигини қаёқдан била қолди, шунча вақт бирга ишлаб уни англай олмаган бўлса, демади. Ахир, бу фикр билан Нишонов ўзини ўзи инкор қилиб турибдику! Бу марҳум шаънига зўрма-зўраки балчиқ суришнинг ўзи-ку!). **У маккор ва хавфли шахс бўлган эди».** Рафиқ Нишонов сўзларини тўпланганларнинг бирортаси ҳам қўллаб-қувватламагани учун у бироз саросимага тушиб қолган эди.

ЎЗИНИНГ УЙДИРМА фикрлари ўтирганларнинг бирортасига ҳам маъқул тушмаганлиги, аксинча уларда изтироб ва ғазаб уйғонганлигини англаган Нишонов залдан чиқиб, кўздан ғойиб бўлди. Унинг ўша пайтда нимани назарда тутгани эндиликда кўпчиликка маълум. Республика раҳбарияти таркибини зудлик билан ўзгартириш, ўша даврда ишлаб турган мустақил фикр юритувчи етук кадрларнинг ҳаммасини алмаштириш ёки йўқотиш, халқ хўжалигини бошқариш тизимини ўзгартириш йўли билан Ўзбекистонда якка ҳокимликни қўлга киритишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган эди.

Тез орада Нишонов марказдаги ҳомийлари ёрдамида тузиб чиқилган шахсий манфаатига мос режаларига эриша бошлайди. Натижада 1986 йилнинг охирида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси этиб сайланди. Республикада обрўсини йўқотган Нишоновнинг қайта тикланиши, унинг ана шундай олий лавозимга кўтарилиши марказнинг Ўзбекистонга навбатдаги юриши ва «десантчилар» билан чамбарчас боғлиқлиги эндиликда кишини ҳайрантиролмайди. Унинг 1988 йилдан бошлаб собиқ Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби бўлиб ишлаган давридаги бутун фаолияти, маърузалари, газеталарда босилган нутқлари, суҳбатлари асосан «Шароф Рашидовчилик», «пахта иши», қўшиб ёзишлар, кадрларни алмаштириш билан боғлиқ бўлган. Халқнинг оғир аҳволи, заҳматкаш деҳқоннинг косасини оқартиш масалалари уни мутлақо қизиқтирмаган.

Йигирма миллион кишининг тақдири шахсий фикрга эга бўлмаган, бошқарувда лаёқатсиз, бепринцип, мунофиқона иш юритадиган «сиёсий» раҳбар — Нишонов қўлига бериб қўйилганди. Анишчев, Огарок, Берков, Сатин, Романовский, Нестеренко, Бутурлин, Усатов, Дидоренко, Гайданов, Литвиненко, Клепиков, Саликов, Гдлян, Ивановлар республикада қандай қора ишларни амалга оширган бўлса, уларнинг бирортаси ҳам Нишоновнинг бевосита раҳбарлигисиз ёки амалий ёрдамисиз бажарилмаган. Зеро, Рафиқ Нишонов Ўзбекистонни бутун дунёга шармандаю-шармисор қилган ана шу «десантчилар»нинг шериги эдида.

Бу ҳақда унинг ўзи «Аргументи и факти» газетаси мухбири саволларига берган жавобида (1988 йил сентябрь. №38) фахрланиб гапирган ва иқрор бўлганди. Мана, унинг мағрурона сўзлари: «...**Республикада жамият ҳаётининг барча жабҳаларини соғломлаштириш учун турғунлик даври меросига қарши қаттиқ, оғир кураш кетмоқда. КПСС Марказий Комитети кейинги тўрт йилда Ўзбекистонга юзлаб тажрибали кадрларни юборди... Аввало республикага шундай кўламли ёрдам кейинги 30 йил мобайнида биринчи марта амалга оширилганини таъкидламоқчиман. Янги ходимларнинг келиши бизнинг чинакам бахтимиз бўлди... Республикада сўнгги тўрт йил ичида 58 минг масъул ходим вазифасидан бўшатилди. Мен ўзим шахсан Тельман Хоренович Гдлян группасининг ишини ғоятда ижобий баҳолайман. Биз СССР Прокуратурасининг ходимлари билан қўлни-қўлга бериб иш олиб бормоқдамиз. Улар республикада адолат ўрнатиш, Рашидов атрофидаги яқин одамларни жавобгарликка тортишда жон куйдириб ишламоқдалар. Кескин кураш кетмоқда. Шуни рўй-рост айтишим керакки, Гдлян гуруҳи республика партия органлари томонидан қаттиқ қўллаб-қувватланмаганида ва ҳар томонлама ёрдам кўрсатилмаганида эди, улар бу қадар самарали ишлай олмасдилар, албатта...»**

Нишонов кўкларга кўтариб мақтаган ва ишонган марказчилар кимлар ва улар қандай кароматлар кўрсатгани, жумҳуриятни жар ёқасига олиб бориб қўйганини бугун бутун дунё билади. **Огарок Ўзбекистон Министрлар Советининг биринчи ўринбосари лавозимини эгаллаши биланоқ Россия, Украина, Белоруссиядан ўзининг таниш-билишлари, ошна-оғайниларини Ўзбекистонга мартабали вазифаларга бирин-кетин чақирганидан биринчи котиб хабардор эди. Катта республиканинг катта министри бўлиб олган Литвиненко савдода тартиб ўрнатиш ўрнига енгил машиналар, қимматбаҳо буюмларни ўзича тақсимлаш билан шуғулланганини ва кўп ўтмай, яъни саккиз ойдан кейин халқ мулкини талон-торож қилгани ва хизмат вазифасини суиистеъмол этгани учун у ишдан ҳайдалганини наҳотки Нишонов билмаган бўлса!! Республика тепасига чиқиб олган Анишчев ёрдамида юқори лавозимларни эгаллаган Романовский, Клепиков, Малолетов, Баруллин, Балала, Бутурлин каби шахслар имон-эътиқоди тоза эмаслиги, улар бойлик орттиришга, нима қилиб бўлсада обрў-эътибор қозонишга зўр берганликлари, маиший бузуқликка йўл қўйганликларини билмаган бўлса!** Бу ерда биргина ҳодиса — Нишонов бошлиқ Анишчев, Огарок, Берков, Саликов, Бутурлин, Усатов, Гайданов, Дидоренко, Романовский, Нестеренко, Сатинлар республикани идора қилиб турган даврда содир бўлган Фарғона, Қўқон, Бўка, Паркент воқеаларини эслатиб ўтишнинг ўзи кифоя. Ўша кезда Нишоновнинг катта-кичик минбарларда туриб, асоссиз керилишига нима сабаб бўлгани унинг виждонига ҳавола.

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ташкилотининг собиқ биринчи котиби учун ўша даврда «шон-шараф, бахт» нимадан иборат бўлганини унинг ўзи эътироф этганини мана энди ҳамма кўриб турибди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети қўллаб-қувватламаганида ва ҳар томонлама ёрдам берилмаганида, Анишчев, Огарок, Гайданов, Дидоренколар, Гдлян одамлари бу қадар «самарали» ишлай олмаслигини Нишоновнинг тан олиши ҳам жумҳурият халқи олдида ўз-ўзига ўқилган ҳукм эмасми? Афтидан, Нишонов шундай ёруғ кунлар келишини, вазиятнинг ижобий томонга юз тутиши ва ниҳоят, адолат қарор топишига ишонмай калтабинлик қилганми?

Эндиликда бу аччиқ ҳақиқат муносиб баҳоланиши келгиндиларнинг шу қадар ҳаддидан ошиб кетгани ва уларнинг бебошликлари, «қўлни-қўлга бериб ишлаганлар» билан тергов органлари шуғулланиши шарт, деган қонуний талаблар қўйилмоқда.

Дарвоқе, ўзбек халқининг миллий ғурурини оёқ ости қилиш, республиканинг ҳамиша алданиб келганини англай бошлаган миллий кадрларга зимдан зарба бериш йўли билан путури кетаётган марказ обрўсини тиклаш, чириб бораётган мустамлакачилик умрини узайтиришга қаратилган «ўзбеклар иши», «пахта иши»да Р. Нишоновнинг фаол иштирок қилганлиги ачинарли ва кечириб бўлмайдиган ҳодисадир.

Ўша даврда зўравонлик оқибатида республикадаги маънавий-сиёсий ҳаётга катта зарар етказилди. Ашаддий қонунсизлик, тенгсизлик юз берди. Бухоро, Қашқадарё, Сурхондарё, Хоразм, Тошкент вилоятларида, Қорақалпоғистонда ҳақиқатан ҳам фожиа юз берган эди. Мана шу вилоятларнинг ҳамма колхоз ва совхозларида, пахта пунктлари ва пахта тозалаш корхоналарида, вилоят идоралари ва ташкилотларида ёппасига тафтиш-тинтув ишлари олиб борилган, неча ўнлаб, юзлаб мутахассислар юқоридан келган, аниқроғи, КПСС Марказий Комитети кўрсатмасига мувофиқ Ўзбекистон партия Марказий Комитетига юборилган текширувчиларга малайлик қилиш билан банд бўлган. Бундай топшириқни бажаришга асосан Марказдан келган мартабали шахслар, гдлянчилар ва Нишоновнинг шахсий кўрсатмасини бажараётган маҳаллий партия ва маъмурий органларнинг ходимлари жалб этилганди. Бунинг оқибатида одамларнинг бутун фикри-хаёлини эртанги кун ташвиши чулғаб олган ва шу тариқа кўпчиликни ваҳима босган эди.

Бухоро вилоятидан бир вақтнинг ўзида район партия комитети котибларининг ҳаммаси, район ижроия комитети раисларининг 70 фоизи, вилоят колхоз ва совхоз раҳбарларининг 50 фоизга яқини қамалганди. Олот районида 11 хўжалик бўлиб, бу хўжалик раҳбарларининг ҳаммаси ҳибсга олинди. Текширишда мана шу раҳбарлар жуда қашшоқ яшаётгани, уйларида атиги бир бош сигири бўлганлиги, уларда шолчадан бошқа ҳеч вақо йўқлиги маълум бўлди. Ҳўлу-қуруқ баравар ёнган бир пайтда жумҳуриятнинг собиқ раҳбари Р. Нишонов: **«58 минг масъул ходим вазифасидан бўшатилди.»**, деб мақтанган эди. Ўша кунларда асоссиз хўрланишларга дош бера олмай, ҳаётдан кўз юмганлар ҳам оз эмасди.

Лекин, ўша йилларда кўпчилик эртами-кечми шундай кун келишига, адолат қарор топишига ишонганди. Халқимиз содир бўлган воқеалар сабабларини аниқлаб, саволларга рўй-рост жавоб берилишини талаб этган эди. Асоссиз айбномалар, фашистларча тергов усуллари, адолатсиз ҳукмлардан азоб чеккан минглаб кишилар юқори совет ва ҳуқуқни ҳимоя қилиш органларига арз-шикоят билан мурожаат этдилар. Ўнлаб, юзлаб кишилар, қанчадан-қанча қишлоқ аҳллари Тошкентга бетўхтов қатнадилар. Қизил империя маркази Москва йўлида сарсон-саргардон бўлишди. Тергов уқубатларидан азоб чеккан, туҳмат балосига учраган мансабдор шахслар, оддий кишилар мартабали партия идоралари олдида ойлаб адолат истаб, интизор бўлдилар.

Мана шундай халқ тақдири поймол этилган, унинг қадр-қиммати оёқ ости қилинган 1986—1989 йилларда адолатни юзага чиқариш, жабр-зулм чекканларга мадад бериш ўрнига Нишонов каби раҳбарлар ҳомийлигида халқимиз бошига шу қадар кўп бўҳтонлар ёғдирилдики, етмиш йил ичида ҳеч бир жумҳуриятга нисбатан бундай қилинмаган эди. Бу ерда гап собиқ Марказий ахборот воситаларининг республикага қилган мафкуравий хуружи устида бораётир.

Дарҳақиқат, Нишонов собиқ республика партия ташкилотига раҳбарликни ўз қўлига олгандан сўнг Марказий газеталар, журналлар, телевидениеда деярли ҳар куни Ўзбекистонни бадном қилувчи мақолалар чоп этилди. Бу қора ишда собиқ КПСС Марказий Комитетининг бош нашри бўлган «Правда» газетаси раҳнамолик қилган. Унда республиканинг собиқ раҳбарияти Н. Худойбердиев, Е. Айтмуротов, Т. Осетров, ва бошқалар тўғрисида кетма-кет шармандали чиқишлар уюштирилди.

Марказий ахборот воситалари, хусусан «Правда» ҳибсга олинганларнинг қариндош-уруғларига нисбатан жабр-зулмни ижобий баҳолаб, гдлянчиларни мақтаб ёзган ва нуқул иғводан иборат мақолалари ўша пайтнинг ўзидаёқ халқнинг ғазабини қўзғатган эди. Эндиликда бу иғволар, раҳбар ходимлар ҳақида қораловчи материаллар Нишоновнинг бевосита кўрсатмаси асосида ташкил этилганига ҳеч кимда шубҳа қолмади. Зотан, Нишонов 1988 йилда республика Олий Советининг сессияларида, Марказий Комитет бюроларида ўзига ёқмаган масъул ходимлар тўғрисида маърузалар қилган, уларни ишдан четлатиш юзасидан таклифлар киритган ва кейинчалик ана шу бахти қаро шахслар ҳақида матбуотда танқидий мақолалар бердиртириб, атайин шарманда қилдирган.

КЕЗИ КЕЛГАНДА шуни айтиш лозимки, «Правда» орқали ўша даврда ўзбек халқи шаънига отилган туҳмат тошлари аввало, Нишонов бошлиқ партия Марказий Комитетида тўпланганлиги ва бу ерда «бўҳтонлар сценарийси» ёзилганлигини исботловчи далиллар кўп. Жумладан, **«Кўз ойнакли илон тагидаги олтин», «Ўзбошимчалик», «Колонна», «Тасодифий президент», «Хўп, хўп сероб, иш эса,...», «Лавозимига қараб имтиёз» каби «Правда»да чоп этилган уйдирмаларнинг ҳаммаси тазйиқ билан «Правда Востока» ва «Совет Ўзбекистони» газеталарида кўчириб босилиб, республикага тарқатилган ва бу нарса Марказий Комитетнинг биринчи котиби рухсати билан шундай қилинганлигига ҳеч ким, ҳеч қачон шубҳа қилмаган.**

Жамиятнинг олий қонун чиқарувчи, юқори ижрочи ва фармойиш, олий суд органларини ўзида мужассамлаштирган партия Марказий Комитетининг биринчи котибидек юқори лавозимни эгаллагандан кейин Нишонов ҳеч кимни назар-писанд қилмай қўйган, асосан Марказ кўрсатмаларини бажарган, нуфузли минбардан туриб «шунча масъул ходимни ишдан олдик, шунчасини қамадик», деб мақтанчоқлик қиларди.

Нишонов биринчи котиб бўлиб олгандан сўнг кўп ўтмай, яъни 1988 йил 30 январдаги Марказком Пленумида ҳеч қандай далил-исботсиз шундай деган эди: «...**1978-1983 йилларда республикада 4,5 миллион тонна пахта қўшиб ёзилган, унинг ҳисобига давлат ҳазинасидан 4 миллиард сўм ўғирлаб олинган. Бу йирик талон-тарож ва қонунсизлик учун манба бўлиб хизмат қилган. Ана шу манбадан «тилла устидаги илонлар» каби ўта фирибгар жиноятчилар фойдаланганки, бу ҳақда яқинда газеталар ҳаққоний равишда ёзган эдилар...».**

Бугун терговчилар томонидан мусодара этилган пул маблағлари, моддий бойликларнинг келиб чиқиш манбалари мутлақо тасдиқланмаганлигини била туриб, воқеалар сохталаштирилганлиги учун, ўша ўзи айтган тўрт миллиард сўмнинг қанчаси талон-торож қилинганлиги ва ўзлаштирилганлиги ўз тасдиғини топмагани учун Нишонов суд олдида жавоб беришга лойиқ эмасми? Ахир, гап миллионлар эмас, миллиардлар устида боряптику!

Саркотиб маърузасида асосан ўзига мақбул бўлмаган раҳбар ходимлар, министрликлар, идоралар ва ташкилот раҳбарларини танқид қилиш, тирноқ остидан кир қидиришдан нарига ўтмаган. Нишонов қўшиб ёзиш фақат Ўзбекистонда содир бўлмаганини, бу тузумга теккан ва бизга Марказдан юққан касал эканини яхши билса-да, аммо ҳақиқатни ҳеч қачон ошкор қилмай, фақат ғаразли гапларни тарқатишни ўзига одат қилиб олганди. Яхшидан от қолади, ёмондан дод қолади, дейишади. Холисанилилло айтсак, Нишоновнинг республикада бирон бир хайрли ишни амалга оширганини, халқи учун бунёдкорлик қилганини ҳеч ким эслай олмайди.

Кузатишлар шуни кўрсатдики, Рафиқ Нишонов ҳокимият тепасида турган даврда республикада оммавий суратда кадрлар ишдан ҳайдалган, юзлаб ва минглаб бегуноҳ кишилар Москва, Сибирь қамоқхоналарига тиқиб қўйилгани бор гап. 1988 йилнинг ўзида Нишонов имзоси билан тузилган рўйхат асосида Республиканинг собиқ раҳбарияти — республика Министрлар Советининг Раиси Н. Ж. Худойбердиев, Ўзбекистон ССР Олий Совети Раёсатининг Раиси О. У. Салимов, Фарғона вилоят партия комитетининг биринчи котиби Ҳ. Умаров ва бошқа юзлаб ҳалол масъул ходимлар партиядан ўчирилиб, қамоқ жазосига ҳукм этилган. Бугунги кунда адолат тантана қилиб, уларнинг ҳаммаси озодликка чиқарилганлиги ва аксарияти оқланганлигини ҳаммамиз биламиз.

Нишонов жумҳуриятни бошқарган кезда ўзбошимчалик, қонунсизлик шу қадар кучайиб кетган эдики, Марказий Комитетнинг навбатдаги бюроси тугаши биланоқ, гдлянчилар гуруҳи депутатлик дахлсизлигини қўпол равишда бузиб вилоят партия комитетларининг биринчи котиблари И. Жабборов, Н. Ражабов ҳамда О. У. Салимовнинг қўлига кишан солишган. Бу масъул ходимларни қамоққа олиш тўғрисидаги Олий Совет Президиумининг тегишли қарорлари олдинги саналар билан ғайриқонуний, сохта расмийлаштириб қўйилганди.

1988 йилда Нишонов кўрсатмасига мувофиқ В. Огарок раҳбарлигида ишлаб чиқилган халқ хўжалигини бошқаришнинг «бош схемаси» туфайли республикага етказилган миллион-миллион иқтисодий зарар тўғрисида кези келганда айтиб ўтиш лозим. Ўша йилнинг бошида Нишонов «бош схема» деб аталмиш қиёмига етмаган ҳужжатга имзо чеккан ва уни тасдиқлаш учун Москвага жўнатган. Бу ясама режа ҳеч қандай илмий ва амалий негизга асосланмаганлиги боис Сирдарё ва Жиззах вилоятлари қўшиб юборилди. Навоий вилояти ва йигирма район, бир неча моддий бойликлар ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи министрликлар ва идоралар тугатилди. Шу тариқа халқ хўжалигини бошқаришнинг асосий мезонлари — моддий ишлаб чиқаришга раҳбарлик ва уни бошқариш республика ихтиёридан олиниб, собиқ Иттифоқ органларига бериб қўйилди. Бундан ташқари Фарғона водийсидаги вилоятлар тугатилиб, битта вилоятга бирлаштирилиши, Бухоро ва Қашқадарё вилоятлари ҳам қўшилиши режалаштирилганди. Ҳозир ўша тугатилган вилоятлар ва районлар қайта тикланди. Ана шу машъум мўлжалда назарда тутилган ғайриқонуний ва зарарли тадбирларнинг ҳаммаси амалга оширилган тақдирда бизда келгусида кутилмаган фавқулодда ҳодисалар юз беришини республикадаги соғлом кучлар ўз вақтида англашиб ва унинг олдини олишга муваффақ бўлинганини алоҳида таъкидлаш даркор. Аммо, халқ хўжалигига етказилган жуда катта моддий зарар учун ҳанузгача, ҳеч ким, ҳеч қандай жавобгарликка тортилмаганлиги тоқат қилиб бўлмайдиган ҳодисадир.

МИЛЛИЙ РУҲИЯТИМИЗГА зарба бериш, асрлар бўйи иноқ бўлиб яшаб келган Ўрта Осиё халқлари ўртасида нифоқ чиқаришга қаратилган пинҳоний ва ошкора хатти-ҳаракатларга ўз вақтида зарба берилмади. Нишонов фожиали Фарғона воқеаси бор-йўғи «бозордаги қулупнай ғалваси»дан келиб чиққан, деб бутун дунёни ишонтиришга уринди. «Известия» газетасига берган интервьюсида Абу Али ибн Сино Осиё халқларининг буюк сиймоси эмас, балки фақат тожик миллатига мансуб, деб сохта гап тарқатди. Бу «зот» собиқ Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Мафкура бўйича котиби бўлиб ишлаган даврда зиёлиларнинг бемалол, эмин-эркин нафас олишига имкон бермасликка ҳаракат қилган. Чунончи, Нишонов Чўлпонни тирилтиришга, Бобур номини тиклашга уринаётган зиёлилар «мафкуравий қўпориш» қилмоқдалар деб, адолатни қарор топтириш йўлига киришаётган маданият ва санъат арбобларини ҳукмрон сиёсат доирасида «тартибга чақирган» ва уларни таҳлика остига олган эди. Амир Темурнинг буюклигини тан олиб, унинг номини рўёбга чиқармоқчи бўлган Ш. Рашидовга қарши узоқ вақт кураш олиб борганман, деб «Союз» газетасининг 1990 йил 1 январь сонида босилган суҳбатида айтиб ўтган эди.

Нишоновнинг маънавий қиёфаси ҳақида фарғоналик депутатлар ҳам бир вақтлар эслатиб ўтишганди. Лекин бу «зот»нинг 60-йиллар охирида партия Марказий Комитетининг мафкуравий котиби бўлиб ишлаб турганда бузуқ маънавий ҳаёти, ўлим тўшагида ётган турмуш ўртоғи кўз ўнгида ўзганинг хушқомат ва гўзал хотини билан очиқдан-очиқ маишат қилганини, ана шу аёлнинг эри бўлмиш милиция полковниги аламига чидай олмай ўлиб кетганини кўпчилик, айниқса ёшлар билишмайди, албатта. Шароф Рашидов партия Марказий Комитетининг обрўйини тўкмаслик, ўлиб кетган хотинининг қариндош-уруғлари ғазабидан асраш мақсадида Нишоновни хорижий мамлакатларга дипломатия ишига жўнатиб юборган эди. Ўша кезда ҳам Рафиқ Нишонов «қийин вазиятдан» устомонлик билан чиқиб кетишга улгурди. Шубҳасизки, бу шахс яхшиликка ҳам мунофиқона жавоб қилганига бугун гувоҳ бўлиб турибмиз.

1989 йилнинг биринчи ярмидаёқ халқ депутатлари, соф виждонли кишилар, республиканинг соғлом кучлари Гдлян одамларининг ғайриқонуний кирдикорлари, энг содда ҳалол шахсларни лақиллатишларига чек қўйиш, уларнинг ўзларини жавобгарликка тортиш тўғрисида ҳаққли талаблар қўя бошладилар. Энди Гдлян тўқиб чиқарган афсоналарнинг миси чиқиб, у «ўзбеклар иши»ни тергов қилишдан 1989 йил май ойида умуман четлаштирилган эди. Бу ҳол Нишоновни қаттиқ ташвишга солиб қўйди. Охир-оқибатда ўз қилмишлари ошкор бўлишини у аниқ сеза бошлаганди. Кўп ўтмай, яна Москвадаги ҳомийлари мадади билан собиқ СССР Олий Совети Миллатлар палатасига раис бўлиб олди. Ана шундан сўнг ҳам Нишонов ғаразли мақсадларидан тоймади. Партия ва Олий Кенгашда катта имкониятларга эга бўла туриб, ундан фойдаланмай, ўз халқи, ноҳақ хўрланган минглаб маҳаллий кадрлар манфаатини ҳимоя қилишдан бош тортди. Кўп бор биз уни нуфузли йиғилиш раёсатларида қотиб, бамисоли ҳайкал сингари ўтирганига гувоҳ бўлардигу, аммо ўз халқи учун жон куйдириб сўзлаганини эслай олмаймиз.

БУГУНГИ КУНДА ўзбек халқи Рафиқ Нишоновнинг гўё қулоғи кар, кўзи кўр бўлиб қолганидан ҳайратга тушишмоқда. Ахир, уни эъзозлаган халқ бошига тушган кулфатлар бевосита унинг иштирокида рўй бергандику! Қанчадан-қанча ўз ишини пухта биладиган, келажак учун жон куйдираётган масъул ходимларнинг ҳибсга олиниши ва уларнинг асоссиз туҳмат билан таҳқирланиши, оила аъзолари, қариндош-уруғлари бекордан-бекор тазйиққа учрашини унутиб бўладими? Икки бор Гдлян бошлиқ гуруҳнинг Ўзбекистондаги ёвуз хатти-ҳаракати Олий Кенгашда муҳокама этилган чоғда ва собиқ Иттифоқ бош прокурори ҳамда собиқ КГБ раҳбарлари «ўзбеклар иши», «пахта иши» тўқиб чиқарилган эди, деб тан олиб туришганда ҳам Нишонов лом-мим демади. Бамисоли, бу юмушларга унинг дахли йўқдек, бепарво турди. Наҳотки, бундан унинг виждони қийналмаётган бўлса? Ахир, унда заррача имон ва эътиқод бўлганда ўз халқига қалқон бўлиб, бутун ғанимларнинг кирдикорларини очиб ташламасмиди?! Қотил ва бадбахт Гдлян билан ўрталаридаги самимий муносабатни бузишга иродаси бўшлик қилганини қандай баҳолаш мумкин? Билмадик, у бу хатти-ҳаракати билан яна қандай ғаразли мақсадларни назарда тутди. Наҳотки, у айрим нопок шахслар каби қулай онлар келишини, замона яна бир айланиб, уларнинг ҳоҳиш-истаклари рўёбга чиқадиган доруломон фурсат намоён бўлишини интизорлик билан кутаётган бўлса?

Афсуски, Нишонов юксак мансабларни эгаллаган чоғида ҳам, шунингдек ҳозирда нафақа пули олиб, қарилик гаштини сураётган бир пайтда ҳам ғаламислик қилишни давом эттирмоқда. Ўзбекистоннинг мустақиллик йўлида ташлаётган дадил қадамларини, бу ерда юз бераётган ижобий ўзгаришларни рақиблик нуқтаи назаридан баҳолашга уриниб, бизнинг танлаган йўлимиз маъқул тушмаётгани боис ҳар хил сиёсий кучларга, ташқарида ва ичкаридан олиб борилаётган мафкуравий қўпоришларга раҳнамолик қилиб турибди.

«Аргументи и факти» газетасининг шу йил 15 апрель сонидаги «Тошкент «нон» шаҳри бўладими», «Известия»нинг 24-25 июнь сонларида эълон қилинган «Москвасиз Ўрта Осиё», «Комсомольская правда»нинг 11 июль сонида босилган «Каримов инсон ҳуқуқлари учун Москва ва Бокуда кураш олиб боряпти», «...оппозиция эса инсон ҳуқуқларини Тошкентда қўлга киритиш учун курашмоқда» деган ғаразли ва ўта бўҳтонли мақолалар, БМТ аъзоси бўлган мустақил давлатнинг ички ишларига аралашиш, унинг мавжуд сиёсий тузумига путур етказишга қаратилгани шундан далолат бериб турибди.

Бугунги кунда Нишонов ва унинг маслакдошлари томонидан «ўзбеклар иши», «пахта иши» деб аталмиш «дастурий ўзгаришлар қўлланмаси» оқибатида Ўзбекистон республикасига, унинг халқига катта маънавий ва моддий зарар етказилганини ҳеч ким ва ҳеч қачон инкор эта олмайди. Нишонов ва унинг марказдан ташриф буюрган сафдошлари Гдлян, Иванов ҳамда уларнинг фаол ҳомийлари Ўзбекистон Конституциясига биноан Республикага чақирилиши ва улар қонун олдида жавоб беришга мажбурдирлар. Чунки, улар содир қилган оғир жиноятлар республика ҳудудида рўй берганлиги ҳаммага маълум.

Шундай қилиб, жумҳуриятда энг юқори лавозимни эгаллаб турган Нишоновнинг умри қисқа мартабаси кўп ўтмай инқирозга юз тутишининг айрим сабаблари шулардан иборат. Кўриб турибмизки, Нишонов ҳукмронлик қилган салкам икки йиллик давр Ўзбекистон тарихида мудҳиш из қолдирди.

ХАЛҚ ТАҚДИРИ билан ўйнашиб бўлмайди. Ўз элини ҳурмат қилмаган, унга тош отишни ўзига эп кўрган шахснинг бири ҳеч қачон икки бўлмаган. Рафиқ Нишонов шу халқнинг фарзанди бўла туриб, унга ёмон кўз билан нигоҳ ташлаши ҳеч ақлга тўғри келмайдиган ҳақиқатдир. Ўз юртидан анча олисда туриб, уни тарбиялаб вояга етказган, ақл-идрокини пешлаган, тилини бурро қилган, юқори минбарларни бериб қўйган халқини тан олмай, унинг равнақига тўсқинлик қилиш ўта бемаънилик эмасми? Биз ҳақ гапнинг қадрига етишни яхши биламиз. Имонимиз комилки, республикамиздаги соғлом ва бақувват кучлар ҳар қандай ғанимлик ҳаракатларига зарба беришга қодир. Ўз навбатида Рафиқ Нишонов ҳам ана шу Ўзбекистоннинг истиқлоли учун жонини жабборга бераётган бағри кенг инсонлар сафида бўлишини умид қилгандик. Афсуски, умидларимиз пуч бўлиб чиқди. Ҳали ҳам кеч эмас. Халқимиз азалдан кечиримли халқ.

Бироқ Рафиқ Нишонов ва унинг пинжига тиқилган ҳомийлар покланиш учун ўзларида жасорат топа олармиканлар?

Нажим ҲАМРОЕВ,
Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг академиги, Меҳнат қаҳрамони.

Бектош РАҲИМОВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси сув муаммолари институти директорининг муовини, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, Меҳнат Қаҳрамони.

Отамурод МУҲАММАДИЕВ,
республикада хизмат кўрсатган юрист, истеъфодаги генерал-майор.

«СОДИҚ ДЎСТЛАР» УЧРАШГАНДА...

«Яна юз минг ўзбекнинг қўлига кишан уриб бермасам, Нишонов отимни бошқа қўяман!..» — дейди табассум билан бизнинг собиқ раҳбар. Жаллод Гдлян (ўртада)нинг эса қон ҳидидан кўзлари ёнади.

Бизнинг давримизда «содиқ дўстлар» нафақат қоронғуда, балки кунпа-кундуз куни ҳам топишмоғи мумкин экан...

(«Известия, 1990 йил 11 сентябрь сонидан. Ю. Инякин сурати).

Ижара пудрати

ТАДБИРКОРЛИК ЯШАБ ҚОЛАДИ

— Мен илгари колхозда озиқа етиштириш бригадаси бошлиғи эдим. Ферма ижара пудратига ўтгач унга раҳбарлик қилишни менга топширишди, —дейди Иззат Самандаров.—Ўшандан бери сансалорлигу ўзибўларчиликдан, талон-торожу ишёқмас такасалтанглардан қутилдик. Одамларимизда жавобгарлик ҳисси, ишга масъулият кучайди. Қанча кўп ишласа, шунча кўп маош олишини тушунган ходимларимиз тобора меҳнат унумдорлигини оширмоқдалар.

Иззат аканинг гапида жон бор. У Вобкент туманидаги Ильич номли жамоа хўжалиги фермасини ижарага олган. Қишлоқда ўсганим учунми, ҳар қалай фермалардаги аҳволни яхши тасаввур қила оламан. Чорвачилик ҳар қандай хўжаликнинг бир қанотини даст кўтарадиган соҳалардан ҳисобланади. Қачонки, у даромад берса, албатта. Ўтган йилларда ана шу соҳага эътибор сусайиб кетган эди. Чунки лоқайдлик оқибатида фермадаги молларнинг сутидан тортиб то ем-хашагигача кўз олайтирувчилар кўпайди. У давлат мулки, қанча ўмарсанг бўлаверади дегувчилар оз эмасди. Ишонмасангиз, хоҳлаган хўжалик ёки ферма раҳбарининг уйига бориб кўринг, камида бир тележкадан силос, сомон ва ҳоказолар топасиз. Буни исботлаб ўтиришга ҳожат йўқ.

Ижара пудратида ана шундай бошбошдоқлик барҳам топди. Чунки энди бу ерда ишловчи ҳар бир ходим ферма хўжайини ҳисобланади. Бутун куч пировард натижага қаратилади. Ортиқча ишчи кучи қисқартирилиб, керак-нокерак материаллар олинмайди. Бор-йўғи битта раҳбар бўлади. Халқимиз бекорга «чўпон кўп бўлса, мол ҳаром ўлади», демаганда. Бугунги кунда ишламай нон ейдиганлар ҳеч кимга керак эмас.

— Фермамиз ижарага ўтмасдан олдин 150 нафар киши ишларди. Айни пайтда 100 га яқин ишчи қолди. Механик, тракторчи, зоотехник, молдўхтирларимиз ҳам шулар жумласидан. Дончилик бригадири, озуқачилик бригадири, қоровул, сут ташувчи каби штатлар қисқартирилди. Битта фермада беш-олтита бригадирнинг кимга кераги бор? — дейди И. Самандаров. — Мол дўхтирига лаборантлик вазифаси ҳам юклатилди. Бундай ташкилий ишлардан сўнг ойлик маош икки баравар ошганини таъкидлаш лозим. Олдин ферма ҳудудида 4 та трактор ҳаракат қиларди. Қаранг, бу бирор кишига эриш туюлмасди. Ҳозир атиги битта трактор ҳамма ишни эплаяпти. Қолганлари экин-тикинга, ем-хашак ташишга сафарбар қилинган. Илгари ферма тасарруфидаги 326 гектар ерни ҳайдаб ҳам, экиб ҳам улгурмасдик. Ҳар кварталда сутнинг ёғлилиги бўйича ғолиб топилган соғувчиларга мукофотлар бериб бориляпти. Булар ишимиз ривожига катта ёрдам бермоқда. Эҳтимол шунинг учун ҳар куни бир ярим тонна сут топширилаётгандир. Йил охиригача давлатга 58 тонна гўшт етказиб бериш керак. Ҳолбуки биринчи чоракнинг ўзидаёқ 27 тонна топширилди. Пудратчиларимиз жамоа хўжалигидаги боғча-яслиларни бепул сут ва гўшт маҳсулотлари билан таъминлашмоқда. Улар ўзлари етиштирган гўштни бозор нархидан 20 сўм арзон сотишмоқда. Ижарада ишлаётганларнинг маоши минг сўмдан бир ярим минг сўмгача етяпти. Яқин кунларда уларнинг ойлик маоши яна икки ҳисса кўпаяди. Қайси ҳисобдан дейсизми?

Етиштирилган маҳсулотларнинг 15 фоизи ижарачиларнинг ўзида қолмоқда. Улар гўшт ва сут маҳсулотларини қайта ишлайдиган цех тиклашни йўлга қўяптилар. Бундан ташқари ортиқча ем-хашак аҳолига сотилиб, жамоа манфаатларига сарфланмоқда.

Ҳозирнинг ўзидаёқ ферма заҳирасига 800 тоннадан зиёд сенаж бостирилди. Ғалла ўрими давом этмоқда. Ижарачилар уни йиғиб олиш учун алоҳида комбайн сотиб олишган. Бу йил чорвачилик учун қулай келди. Агар пудратчилар кетма-кет етилиб келаётган ҳосилни вақтида йиғиштириб олишса, кейинги ёзгача ем-хашак бисёр бўлишига ишончим комил.

Ижарада ҳамма нарсани бошлиқ ҳал қилади, деб янглиш ўйлаб юрган эканман. Муаммоли масалаларни жамоанинг ўз кенгаши ечаркан. Кимни ишга олиш, кимни қисқартириш ҳам шу кенгаш фаолиятига кириши ижобий ҳолдир. Чунки кўпчиликнинг қарори мустаҳкам бўлади.

Қисқаси, ферма ижара пудратига ўтгач, ишга муносабат тубдан ўзгарди. Жамоа аъзолари бозор иқтисоди даврида фақат тадбиркорликкина яшаб қолишини яхши билиб олишди.

М. ТУХТАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Сиз Ўзбекистон Республикасининг заёмини сотиб олдингизми?

ОДАМЛАРДА ИШОНЧ БОР

Совет пулининг қадрсизлиги ва истиқболсизлиги одамлар кўнглига ишончсизлик уруғини сочди. Айниқса, эски 50 ва 100 сўмликларнинг муомаладан чиқарилиши кўпгина оддий меҳнаткашларнинг устидан совуқ сув қуйгандек бўлди. Ўшанда ҳукумат раҳбарлари қанчалик ҳаракат қилишмасин, халқимизни атрофлича ҳимоя қила олмадилар. Чунки Ўзбекистон ҳали мустақилликни қўлга киритмаган эди.

Худога шукрки, бугун юртимиз мустақил давлат сифатида дунёга танилиб бормоқда. Бизда ҳали совет «сўм»и муомалада юраркан, у яна бир кун тўсатдан «синиб», халқимизни хароб қилмаслиги учун Ўзбекистон ўзининг биринчи заёмини чиқарди. Мен буни бир марта алданган халқнинг икки карра шундай аҳволга тушмаслиги мақсадида қилинаётган иш деб ўйлайман. Ва Ўзбекистон ҳамиша ўз заёми учун жавоб беради. Бошқасини эса билмадим...

Хўш, янги заём муомалада ўз қадр-қимматини топаяптими? Одамларнинг унга бўлган ишончи қай тарзда? Биз шу мақсадда СССР (ҳали ҳам!) Жамғармалар банкининг Ғиждувон бўлимида бўлиб, бошқарув раиси Ҳамроқул ЖУМАЕВ билан суҳбатлашдик.

— Халқимиз янги заёмларни қандай кутиб олмоқда?

— Биз бошда: «Шунча заёмларни сота оларканмизми?» деб хавотирланган эдик. Хато ўйлаганимизни ҳаётнинг ўзи кўрсатди. Қаерда бўлмайлик, ўша ерда тарғибот ишларини олиб бордик. Шунданми, 10 кунда бир миллион 300 минг сўмлик, 16 кун ичида 3 миллион 300 минг сўмлик заём тарқатдик. Умуман ҳозиргача 4 миллион 704 минг сўмлиги харид қилинди. Талабгорлар эса ғоят кўп.

— Заём бозорини чаққон қилишнинг яна қанақа сабаблари бор деб ўйлайсиз?

— Энг аввало, ҳар бир фуқаро ўз давлатининг пулига (афсуски, ҳозирча ўзимизники йўқ) ва заёмига ишонади. Алданиб қолмаслигини, қачондир бўлса-да, уни пулга алмаштириб олишлигини билади. Иккинчидан, янги заёмда ютуқларнинг кўплиги ҳам унинг тўхтаб қолмаслигини таъминламоқда. Кузатиб турсангиз, одамларда ишонч ва қизиқиш катталигига гувоҳ бўласиз. Бу — яхшилик аломати. Қолаверса, ўйиндан тушган даромад давлатимизга нечоғлик зарурлигини меҳнаткашлар ҳам ҳис қилаётирлар.

— Ўзингиз ҳам сотиб олдингизми?

— Албатта.

— Аҳолига яна қанақа қулай хизмат турларини яратаяпсизлар? Ёки ҳамон эскича усулда ишлаяпсизларми?

— Ҳаёт ҳеч қачон бир жойда қотиб қолмайди. Шу боис биз ҳам ишимизда катта-кичик ўзгаришлар қилаяпмиз. Мисол учун банкимизнинг марказий биносидаги «Муомала» бўлимини олиб кўрайлик. Бу ерда хўжаликларга қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг сотилишидан тушган пулларни, фахрийлар ва ногиронларга товон пулини навбатсиз бериш йўлга қўйилди. Шунингдек товон пули ва заём қабул қилиш кассаси ташкил этилди.

Учта жойда, жумладан район пахта тозалаш заводи, С. Айний ва К. Маркс номли жамоа хўжаликларида банкнинг филиаллари очилди. Мақсад — дала меҳнаткашларига қулайлик яратиш. Энди улар ҳар куни район марказига келиб, вақтни беҳуда ўтказмайдилар. Келгусидаги ниятларимиз ҳам талайгина. Худо хоҳласа, булар ҳам амалга оширилади.

— Суҳбатингиз учун раҳмат!

Суҳбатдош:
Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Республика Ижтимоий таъминот вазирлигига қарашли «Товоқсой» санаторийсида дам олувчилар учун барча қулайликлар яратилган. Оромгоҳнинг ушбу суратда тасвирланган салқин қироатхонаси ҳам дам олувчилар ихтиёрида. Кутубхоначи Г. Турсунова дам олувчиларга астойдил хизмат кўрсатмоқда.

И. ПОРТНОВ суратга олган.

• Давлат тили тўғрисидаги қонун—амалда

ДИЛИ ПОКНИНГ ТИЛИ ПОК

Қува тумани ва унинг марказида 24 миллат вакиллари яшайди. Деҳқончилик маҳсулотини қайта ишлашга мослашган саноатимиз қатори турли йирик корхоналаримизда жуда кўп ўрис, корейс, татар, тожик, қирғизлар ишлайдилар. Уларнинг ҳаммаси давлат тилида гаплашиб, давлат тилида иш юрита олишга эришдилар.

Қандай қилиб?

Аввалам бор Давлат тили ҳақидаги қонунни амалга оширувчи комиссияларимиз масъулиятни сезиб, фаол ижодий ва ижобий ишладилар. Муаллимлар, турли соҳаларнинг мутахассислари, журналистлар ҳамда диний ташкилот вакиллари корхоналар, жамоа хўжаликлари, ташкилоту муассасаларда давлат тилида иш юритишни ташкил этиш, турли хил оммавий тадбирларни тайёрлаш сингари ишларни жон-диллари билан бажармоқдалар, ўрис тилида гапирувчиларнинг ўзбек тилини ўрганишларига ёрдамлашмоқдалар.

Ташкил этилган 27 та ўзбек тилини бепул ўргатадиган тўрт-олти ойлик курсларда ўқишлар муваффақиятли якунланди.

Тиббиёт ходимларимиз вилоятда биринчи бўлиб ўзбек тилида иш юритишга эришди. Улар ташхис (диагноз) қўйиш, дори-дармонлар олиш учун йўлланмалар бериш, касаллик тарихи варақасини тўлдириш каби турли тиббий ёзувларни фақат ўзбек тилида юритмоқдалар. Бу тадбирлар, айниқса, деҳқоннинг мушкулини осон қилмоқда.

Мактабларда ўқитишнинг миллий анъаналаримизга хос услубларидан кенг фойдаланилмоқда. Туман ҳокимлиги қошида, маданият бўлими, билим юртлари ва таъмирлаш ишлаб чиқариш корхонаси ҳузурида «Эски ўзбек ёзувини ўрганиш» курслари ташкил этилган.

Жойларнинг номларини тартибга солишда ҳам катта иш қилишга тўғри келди. Ҳозиргача 14 та жамоа хўжалигининг 12 таси ўзлигимизга ёт номлар билан аталар эди. Комиссиянинг қатъий ҳаракатлари, аҳолининг талаб ва истаклари асосида ана шу хўжаликлар номи тарихий ва маҳаллий шароитдан келиб чиққан ҳолда муносиб номлар билан ўзгартирилди.

Туманимизда «Ленин байроғи» номи билан чиқадиган газета ҳам дастлабки пайтларданоқ «Қува ҳаёти» деб номини ўзгартирди.

Бироқ қонун ва дастур чиқарилганига салкам уч йил бўлиб қолса ҳам республика, вилоят ташкилотлари ҳамон туманлар билан ўрис тилида алоқа қилмоқдалар. Қарор, кўрсатмалар бизга фақат ўрис тилида келяпти, уларни ўзбекчага таржима қилиб кўп овора бўляпмиз...

Давлат тилида иш юритишга ўтишда, умуман миллий қадриятларимизни тиклашда диний муассасалар билан ҳамкорлигимиз яхши самара бермоқда. Одамларимиз ўртасида меҳр-оқибат, бурч ва масъулият, инсонийлик, меҳр-мурувват туйғуларини уйғотишда уларнинг фаолияти беқиёсдир. Туманимизда ўтказилаётган ҳар бир маросимда уламолар, ҳожилар, шариат пешволари иштирок этмоқдалар. Уларнинг панд-насиҳатлари, ибратли ҳикоятлари, ўгит-маслаҳатлари одамларимизни тўғри йўлга бошлашга хизмат қилаётир.

Туманимиз радиоси орқали ҳар жума тонгида «Маърифатнома» эшиттириши таралади. Қува ҳокимлиги ва диний ташкилотлар, эшиттириш ижодий жамоаси «Маърифатнома»нинг ҳар чиқишида фуқароларимизни ҳозирги бозор иқтисодиётининг ўткинчи қийинчиликларини бардош билан енгишга, имон-инсофли, эътиқодли бўлишга, Президентимиз бошлаган тўғри ва мақбул йўлдан дадил қадам ташлашга даъват этмоқда.

Келажакка ишонч, умид халқимиз учун ғалабадир. Миллий руҳнинг уйғонишига, қадриятларимизнинг тикланишига, жаҳонда мавқеимиз ошишига ишончимиз комил. Буни биргина Қувада ижобат бўлаётган ижодкорлик, бунёдкорлик ва яратувчилик ишлари исботлаб турибди.

Мавлоно Алишер Навоий бундан беш юз эллик йил илгари «Тилга эътиборсиз — элга ихтиёрсиз» деб бежиз айтмаганлар. Демак, биз ўзлигимизни таниш учун аввало тилимизни, дилимизни поклашимиз, тафаккур гулшанимизни бойитишимиз керак. Бу ҳар биримиз учун ҳам қарз, ҳам фарздир. Ана шундагина миллатимиз, маданиятимиз кўзгусига дадил боқамиз.

Муҳаммаджон НОСИРОВ,
Қува тумани ҳокими, Фарғона вилоят кенгаши депутати.

• Акс-садо

«ҚАССОБГА ЁҒ ҚАЙҒУСИ»

(1992 йил, 1 июль).

Ҳурматли таҳририят!

Қосим Ҳасанов ва Маҳмуд Мардиевнинг «Қассобга ёғ қайғуси» мақоласида мен ва мен раҳбарлик қилаётган Навоий район давлат автомобиль назорати бўлими шаънига асоссиз гаплар айтилган. Фикримни исботлаш учун бир неча аниқ фактларни келтираман.

Аввало, мақолада баён қилинган воқеа 1991 йилнинг март ойида содир бўлган. Бу факт ўша вақтдаёқ Навоий район прокуратураси ва Бухоро вилояти ички ишлар бошқармаси томонидан чуқур текширилиб, ушбу ишда жиноят таркиби бўлмаганлиги сабабли бекор қилинган (Прокуратуранинг ушбу қарори таҳририятга тақдим қилинди). Иккинчидан, Эсонов Холиқул томонидан содир этилган йўл-транспорт ҳодисаси бўлимимиз оператив гуруҳи томонидан ўз вақтида текширилиб, рўйхатга олинган. Учинчидан, мақола муаллифлари ушбу иш юзасидан на менга, на ички ишлар бўлими бошлиғига учрашганлар.

Юқоридаги фактлардан кўриниб турибдики, мен бошчилик қилаётган жамоани қасддан ёмонотлиққа чиқариш учун кимдир журналистларни чалғитган. Йўқса, бир ярим йил муқаддам рўй берган, ўша вақтда ҳал бўлган воқеани бугун газета саҳифасига олиб чиқишга қандай зарурат туғилди экан? Мақолада баён қилинган иш юзасидан ҳеч қандай адолатсизликка йўл қўйилмаганлигини газетхонларга етказишингиз учун мазкур мактубимни чоп қилишларингизни сўрайман.

Тўхтапўлат ЯҲЕЕВ,
Навоий район давлат автомобиль назорати бўлими бошлиғи.

• Ҳуқуқ маҳкамаларида

АДЛИЯ МАТБУОТ МАРКАЗИ

РЕСПУБЛИКА Адлия вазирлигида ўтказилган доира стол атрофидаги суҳбатга вазирликнинг вакиллари, Тошкент давлат ҳуқуқшунослик институтининг олимлари ва оммавий ахборот воситаларида ҳуқуқ мавзусида қалам тебратадиган журналистлар таклиф қилинган эди. Кун тартибига битта масала —вазирликда матбуот маркази ташкил этиш билан боғлиқ юмушларни ҳал қилиб олиш киритилган. Бундай марказ ташкил этишни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. Мустақилликнинг бош меваси — ҳуқуқий давлат барпо қилиш экан, бу улкан вазифа билан боғлиқ кўплаб ишлар навбатда турибди. Жумладан, қонунлар қабул қилинмоқда, бошқариш тизимида муттасил ўзгаришлар бўлаётир. Ишлаб чиқариш муносабатлари ва мулк шаклларининг янгиланаётгани катта ҳуқуқий тайёргарликни талаб қилади. Келгусида ҳар бир фуқаронинг ўз ҳақ-ҳуқуқини таниши ва ҳимоя қилиши тўрт амални билишдек зарурат бўлиб қолади. Шулардан келиб чиқилса, ҳозирги ишлар талабга жавоб бермайди. Юзага келган бўшлиқни тўлдиришда эса вазирлик — институт — матбуотдан иборат мустаҳкам учликнинг хизмати катта бўлиши мумкин. Бундан ташқари қонунларни халққа тушунтириш, ҳуқуқий билимларни тарқатиш ҳам марказ зиммасидаги вазифалардан. Агар халқимизнинг ҳуқуқий саводхонлиги ниҳоятда паст эканлиги эътиборга олинса, масъулият яна бир карра ошади.

Йиғилишда турли фикрлар изҳор қилинди. Чунончи, одамлар милиция, суд, прокуратурани яхши билади-ю, бироқ ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган адлия ташкилотларининг хизматини ҳис қилавермайдилар. Ҳуқуқшунос кадрлар тайёрлашда кўплаб муаммолар мавжуд. Дунёдаги илғор дорилфунунлар тажрибасидан келиб чиқиб, янги ташкил этилган Тошкент ҳуқуқшунослик институтида икки босқичли: бакалаврлик ва магистрлик даражаларини жорий этиш мўлжали бор. Талабаларни олимпиадалар йўли билан танлаш ҳам синаб кўрилади. Матбуотда, радио-телевидениеда баъзан ҳуқуқий ҳужжатларни тўла тушунмай, жараённи чуқур ўрганмай, баъзи атамаларни нотўғри қўллаб ёзилган мақолалар учраб қолади, эшиттиришлар берилади. Матбуот маркази ўз фаолиятини бошласа, ана шундай нуқсонларга ҳам чек қўйиш имкониятлари пайдо бўлади. Журналистларнинг ҳуқуқий малакасини ошириш мақсадида қисқа курсларда ўқитиш мўлжалланмоқда.

Амалиётчи ва назариётчи ҳуқуқшунослар ҳамда журналистларни бирлаштирадиган марказ фаолиятини кучайтириш билан боғлиқ ташкилий ишлар ҳам кўриб чиқилди. Марказнинг низомини ишлаб чиқиш, унинг аъзоларига махсус гувоҳнома жорий этиш ва ҳуқуқ маҳкамалари фаолияти билан танишишда баъзи имтиёзлар бериш, уларнинг масъулиятини ошириш юзасидан таклифлар билдирилди. Иштирокчилар энг яхши ҳуқуқий ташвиқот—одил судловни йўлга қўйиш, асоссиз равишда судьялар ва судларнинг обрўсини туширадиган ҳаракатларга йўл бермаслик эканини алоҳида таъкидлашди.

Республика Адлия вазирининг биринчи ўринбосари М. Абдусаломов матбуот маркази бошлиғи, вазирлик ҳуқуқий тарғибот ва фуқароларни ҳуқуқий тарбиялаш бўлими мудири М. Ниёзов ўринбосари қилиб сайландилар. Марказ йиғилишини муттасил чақириб туришга келишилди.

Ҳ. САТТОРИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

Жамғарма банки

Мустақил Ўзбекистон 30 июлда Самарқанд шаҳрида республиканинг 1992 йилги 12 фоизли ички ютуқли заёмининг биринчи тиражини ўтказади. Заём облигацияларини сотиб олишга шошилинг!

250000 сўмлик бош ютуқ сизга насиб этиши мумкин. Заём облигациялари жамғарма банки, агросаноат банки, Ўзбекистон саноат қурилиши банки муассасаларида эркин сотилмоқда ва сотиб олинмоқда.

12 фоизли заём облигациясини сотиб олиш билан сиз республика мустақиллигини мустаҳкамлашга ўз ҳиссангизни қўшган бўласиз.

Сизга омад ёр бўлсин!

Сизни республика заёмининг биринчи тиражига бағишлаб Самарқанд шаҳрида ўтказиладиган байрам тантаналарида иштирок этишга таклиф қиламиз.

"ЧАЧ ЛИМИТЕД"

кичик корхонаси қуйидаги йўналишлар бўйича саёҳатларга таклиф қилади:

ПОЛЬША	5 кун
ҲИНДИСТОН	8 кун
СУРИЯ	10 кун
ПОЛЬША-ГФР	9 кун
ПОЛЬША-ИТАЛИЯ	14 кун
ВЕНГРИЯ	3-4 кун
ТАИЛАНД	8 кун
ХИТОЙ (ПЕКИН)	8 кун
ВЕНГРИЯ-ИТАЛИЯ	8 кун
ВЕНГРИЯ-ГРЕЦИЯ	12 кун

ПОЛЬША-ГЕРМАНИЯ (ГАННОВЕР)
ПОЛЬША-ГОЛЛАНДИЯ 10 кун
машина сотиб олиш ҳуқуқи билан

Сайёҳлар якка тартибда ёки гуруҳлар билан ойига 3–4 марта жўнатилади.

Тўлов эркин валюта ҳисобида ёки сўмларда.

Бизнинг манзилгоҳ: Тошкент шаҳри, Фарғона йўли, 35, "Қорасув" бекати. Телефон: 93-03-46.

Саёҳатга шошилинг! Бир қарорга келиш бу сизнинг ишингиз. Лекин қарорингиздан афсусланмайсиз. Бизга ишонаверинг!

САЁҲАТЧИЛАРНИ СУҒУРТА ҚИЛИШ ШАРТНОМАСИ
саёҳатда бўлган вақтингизда рўй берган бахтсиз ҳодиса туфайли олган куйиш, синганлик, суяк чиқиши, жароҳатлар ва бошқа хил зарарлар учун соғлиқни тиклашга керакли бўлган
ТОВОН ПУЛИНИ ОЛИШГА ИМКОН БЕРАДИ.

СУҒУРТА ТОВОН ПУЛИ — 5000 СЎМГАЧА;
СУҒУРТА БАДАЛИ — 50 СЎМ.

Суғурта шартномаси йўлланмани расмийлаштиришда тузилади ва МДҲ ҳудудлардаги исталган саёҳат йўналишларига тарқатилади.

ИСТАЛГАН ШАКЛДАГИ МУЛКЧИЛИК КОРХОНАЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси Давлат Суғурта муассасалари корхоналарнинг ўз маблағлари ҳисобига ишчи ва хизматчиларни сафар вақтида рўй берадиган бахтсиз ҳодисалардан кўнгилли суғурта қилиш шартномаларини тузади.

* * *

Суғурта миқдори — бир ишчига 1000, 2000 ва ундан ҳам зиёд сўмларда.

Йиллик тўлов — 100 сўмлик суғурта миқдоридан 1 сўмдан.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Суғурта Бошбошқармаси. "ЭРА" тажриба реклама ишлаб чиқариш агентлиги.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖУРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Карим БАҲРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЕЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди. 20.45.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12